

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

Кафедра музики

**Використання технологій дистанційного
навчання у галузі музичної педагогіки**

**Дипломна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Виконала:
студентка VI курсу, 606 групи
спеціальності
014 «Середня освіта
(Музичне мистецтво)»
Зварич Олена Ярославівна
Керівник: канд. пед. наук,
доцент Лісовий В.А.

До захисту допущено:
Протокол засідання кафедри №__
від «__» _____ 2021 р.
зав. кафедри _____

Чернівці – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	7
1.1. Історія розвитку технологій дистанційного навчання	7
1.2. Сучасні підходи та принципи реалізації дистанційного навчання	17
1.3. Підходи та принципи реалізації дистанційного навчання у музичній педагогіці	27
Висновки до першого розділу	38
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МУЗИЧНО-МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ- МУЗИКАНТІВ	40
2.1. Проектування дистанційних курсів: основні етапи, визначення цілей, структура	40
2.1.1 Визначення освітніх потреб цільової аудиторії студентів	40
2.1.2 Основні етапи проектування дослідження та його структура	45
2.2. Моделі дистанційного навчання	53
2.3. Структура онлайн-занять на платформах дистанційного навчання	59
Висновки до другого розділу	65
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Україна складає невід'ємну частину світового освітнього простору, який швидко змінюється й оновлюється в стрімких умовах глобалізації, інформаційної технологізації та універсалізації відносин між людьми. Соціальне замовлення суспільства та його очікування неодмінно пов'язуються з якісним та своєчасним оновленням системи вищої освіти, та зокрема – педагогічної. На сьогоднішній день гостро відчувається потреба у сформованих спеціалістах, які мають високий рівень загальної культури, які здатні опанувати сучасні педагогічні інструменти не лише спираючись на засвоєний зміст традиційних навчальних курсів, а й за допомогою новітніх технологій, потрібних для навчання та професійного становлення. Сучасний фахівець повинен навчитися автономно й дистанційно сприймати та засвоювати фахові компетентності, застосувавши власні можливості до самоформатування та структурування необхідного навчального матеріалу.

У нормативному освітньому законодавстві, зокрема, Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.), Законі України «Про освіту» (2017 р.) одним із пріоритетних завдань сучасного закладу вищої освіти визначено оволодіння студентами сучасними комп'ютерними програмами, розвиток у них умінь самостійного та керованого пошуку інформації на електронних носіях та в мережах, підвищення якості мистецької освіти.

У вітчизняній та зарубіжній педагогічній літературі феномен дистанційного навчання розглядають як якісно нову форму освіти, яка ґрунтується на принципах самостійності навчання студентів, впровадженні сучасних педагогічних методів, технічних засобів передачі інформації як особливого виду навчально-освітньої діяльності, яка робить процес засвоєння знань гнучким, варіативним, багатовекторним, уможливорює навчання студентів за індивідуальною освітньою траєкторією у відповідності до особистих потреб, зацікавлень та здібностей.

Переваги дистанційної форми навчання для студентів закладів вищої освіти полягають в стрімкому оновленні знань, що здобуваються зі світових

ресурсів інформації; розширюють поле діяльності педагога, мінімізуючи залежність від місцезнаходження всіх суб'єктів процесу навчання; забезпечують індивідуальні потреби індивідів під час отримання ними мистецької, та зокрема музичної освіти; розвивають пізнання студентів, сприяють формуванню їхньої професійної орієнтації, опануванню новітніми методами наукових досліджень. У той самий час запровадження сучасних інформаційних технологій у навчальний процес спричиняє появу низки проблем, що стосуються змісту, методів, організаційних форм та засобів навчання, гуманітаризації та гуманізації освіти. Дистанційні курси, що розробляються для студентів закладів вищої мистецької освіти, їхній інформаційно-змістовий контент, послідовність викладу, використання мультимедійних засобів та технологій лише частково відповідають вимогам сучасності. Здійснений аналіз електронних засобів дистанційного навчання мистецьких дисциплін свідчить про те, що їх розроблення й дотепер перебуває на периферії наукового пошуку, адже наявні лише поодинокі авторські спроби запровадження навчальних курсів дистанційного навчання на заняттях із фахових дисциплін, що їх вивчають студенти майбутні педагоги-музиканти.

Актуальність теми, її практична значущість та недостатня розробленість науково-методичної підтримки дистанційного навчання фахових музичних дисциплін у закладах вищої освіти зумовили вибір теми магістерського дослідження: **«Використання технологій дистанційного навчання у галузі музичної педагогіки»**.

Стан дослідження проблеми дистанційного навчання у вітчизняній науці про педагогіку представлений працями таких науковців як С. Атанасян, В. Биков, Р. Гуревич, М. Кадемія, Н. Морзе, Н. Панаріна, Є. Полат; педагогічні аспекти відкритого дистанційного середовища є в полі зору таких дослідників як О. Андреев, В. Беспалько, О. Коломієць, В. Кухаренко. Методичні особливості організації навчального процесу в різних дистанційних моделях, та зокрема в середовищі Moodle, висвітлені у працях М. Васильєва, Р. Вернидуб, В. Сергієнко, Ю. Триус, В. Франчук, А. Худякова. Ретельно дослідженою

вважається проблема організації самостійної навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти за допомогою технологій дистанційного навчання. Проблему досліджували Н. Бойко, У. Дудка, І. Захарова, В. Логвіненко, О. Муковіз, О. Цись тощо.

Особливості процесу професійної підготовки майбутніх педагогів мистецького фаху окреслено у наукових викладах таких вчених як Л. Гаврілова, Н. Гуральник, М. Лещенко, Л. Масол, В. Орлов, Г. Орловський, О. Отич, Л. Паньків, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Стукалова, С. Шаргородська, а власне майбутніх учителів музичного мистецтва – у розвідках Ю. Азарова, А. Болгарського, В. Гури, А. Зайцевої, Н. Овчаренко, Н. Провозіної, Є. Проворової, Т. Рейзенкінд, Р. Савченко, Л. Уколової, В. Федоришина, С. Філатова, О. Хоружої, В. Шульгіної та інших.

Метою дослідження є висвітлення та обґрунтування методики навчання фахових музично-мистецьких дисциплін студентів майбутніх педагогів-музикантів у процесі дистанційного навчання та сукупності організаційно-педагогічних передумов, які забезпечують ефективність навчального процесу в умовах дистанційного навчання.

Об'єктом дослідження є технології дистанційного навчання та сфера їх використання у навчальному процесі.

Предмет дослідження – форми і методи використання технологій дистанційного навчання у галузі музичної педагогіки.

Відповідно до мети дослідження нами було визначено такі **завдання**:

- висвітлити концептуальні основи використання технологій дистанційного навчання у навчальному процесі;
- здійснити аналіз теоретико-педагогічних праць та практичного досвіду використання технологій дистанційного навчання у педагогіці;
- обґрунтувати психолого-педагогічні засади дистанційного навчання фахових музичних дисциплін майбутніх педагогів-музикантів;

- описати використання методики дистанційного навчання фахових музичних дисциплін майбутніх педагогів-музикантів.

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз науково-педагогічної та методичної літератури задля порівняння та співставлення різних підходів до дистанційного навчання, а також формування понятійно-категоріального апарату проблеми дистанційного навчання; метод методологічної аргументації, який було використано із метою окреслення специфіки наукових поглядів вчених на проблеми дистанційного навчання; *емпіричні* – спостереження, анкетування, бесіди, опитування, педагогічне прогнозування.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані при роботі у закладах вищої мистецької освіти під час викладання курсів з методики навчання музично-мистецьких дисциплін, методики навчання фахових дисциплін у вищій школі та педагогіки вищої школи. Матеріали може бути використано при укладанні навчально-методичних посібників, конспектів лекцій з методики навчання фахових дисциплін та педагогіки вищої школи.

Апробація результатів дослідження. Матеріали роботи доповідалися на студентській науковій конференції Чернівецького національного університету (20–21 квітня 2021 року) та опубліковані у збірці матеріалів конференції.

Структура роботи. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ I. ОГЛЯД ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

1.1. Історія розвитку технологій дистанційного навчання

У сучасних реаліях освітніх процесів в Україні та за її межами, а також задля реалізації нових освітніх реформ, необхідним є створення новітньої форми навчання, яка змогла би бути відповідною до соціального замовлення сучасного суспільства, відповідала б потребам, які висуваються до інноваційної освіти, та яка змогла б забезпечувати оперативне виконання фундаментальних освітніх програм. Відповідно до сучасних потреб, найбільш адекватною є форма дистанційного навчання, метою розвитку якої є уніфікація переваг застосування сучасних технологій дистанційного навчання, заснованих на використанні інтернет-технологій, сучасних мультимедійних пристроїв у поєднанні з традиційною національною освітою.

Перед тим як безпосередньо перейти до аналізу історії розвитку технологій дистанційного навчання, вважаємо за необхідне окреслити суть поняття «дистанційне навчання». У сучасній науково-методичній літературі феномен дистанційного навчання є предметом дослідження багатьох науковців, педагогів та методистів. Наведемо кілька визначень поняття «дистанційне навчання».

Поняття «дистанційне навчання» як освітній феномен у сучасному його розумінні утворилося достатньо нещодавно, і саме тому, із огляду на новизну досліджуваного явища, воно орієнтується на передовий викладацький досвід, накопичений різноманітними освітніми закладами світу, на використання новітніх та оперативних педагогічних технологій, які є відповідними до сучасних освітніх потреб. Безсумнівно, визначення поняття «дистанційне навчання» характеризується багатозначністю, що у свою чергу свідчить про багатовимірність досліджуваного поняття.

До прикладу, І. Роберт у науковій розвідці під назвою «Теорія і методика інформатизації освіти» зазначає, що дистанційне навчання (розподілене навчання, дистантне навчання) розглядається крізь призму процесу передачі

навчального матеріалу, вироблення вмінь та навичок у контексті інтерактивної взаємодії як між студентом та викладачем, так і між ними та інтерактивним джерелом інформації, що відображає усі елементи, характерні навчальному процесу (вчений має на увазі мету, цілі, форми організації, зміст, засоби та методи навчання), які реалізуються в умовах використання прийомів інформаційно-комунікаційних технологій [53].

Погоджуємося також із твердженням вченої Є. Полат, що визначає дистанційне навчання як «систематичну організацію навчального процесу, що є заснованою на інтеракції викладача та студента, студентів між собою у вигляді віддаленої взаємодії, що відображає усі елементи, властиві процесу навчання (форми організації, цілі, засоби та зміст навчання) із допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій, а також інтернет-технологій» [59, с. 7].

Сучасний дослідник А. Хуторський розуміє дистанційне навчання як таке, у якому суб'єкти навчального процесу перебувають на відстані, реалізуючи освітній процес через засоби телекомунікацій [84].

Таким чином, проаналізувавши декілька визначень поняття «дистанційне навчання», констатуємо, що більшість науковців при аналізі досліджуваного поняття виділяють та науково аргументують такі його складові частини:

- навчання, що відбувається у паралельній (синхронній) та неодноразовій (асинхронній) формах;
- беруться до уваги такі елементи навчального процесу як форми організації, зміст, цілі, засоби навчання, методи;
- суб'єкти навчального процесу;
- засоби інформаційно-комунікаційних технологій.

Важливим для нашого дослідження також є формулювання, подане у Наказі Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», у якому зазначається, що «дистанційне навчання (ДН) – індивідуалізований процес здобуття знань, умінь, навичок і способів

пізнавальної діяльності індивіда, що здійснюється, здебільшого, за посереднього екстериторіального (віддалених один від одного учасників) взаємодіяння суб'єктів навчального процесу в особливому середовищі, яке ґрунтується на новітніх інформаційно-комунікаційних та психолого-педагогічних технологіях» (*Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ від 25.04.2013 р. № 466.*).

Науковець В. Биков у монографії «Моделі організації систем відкритої освіти» наводить поділ дистанційного навчання на такі підвиди:

- дистанційне навчання, що є формою інституалізації та втілення навчально-виховного процесу, в якому суб'єкти навчального процесу (себто його учасники) реалізують навчальну співпрацю принципово та екстериторіально;
- традиційне дистанційне навчання, де взаємодія між учасниками та ініціаторами процесу навчання відбувається асинхронно, проте активним є застосування транспортної системи поставки навчального об'єму та інших інформаційних об'єктів системи телефонного, телеграфного або ж поштового зв'язку;
- е-дистанційне навчання, у якому передбачено індивідуалізовану взаємодію між організаторами та учасниками процесу навчання як синхронно, так і асинхронно у часовому просторі, принципово і переважно вживаючи електронні системи доставки навчального матеріалу та інших об'єктів-джерел інформації, комп'ютерні мережі, інформаційно-комунікаційні технології, тощо [27].

Безсумнівно, технології дистанційного навчання є одним із компонентів загального поняття «педагогічні технології», які у свою чергу включають в себе технології виховання і технології навчання водночас [31]. Зауважимо, що технічні засоби навчання до середини 70-х років ХХ століття слугували одним із компонентів технологій навчання. Протягом періоду наступних кількох десятиліть тлумачення поняття «технології навчання» набуло більш чіткого

формулювання, оскільки до уваги бралися всі визначення феномена, а також сфери його застосування. Згодом у педагогічній літературі з'являється поняття програмованого навчання, основними характеристиками якого було викладення навчального матеріалу шляхом виокремлення потоку невеликих логічно пов'язаних між собою частин, а саме програмоване навчання відрізнялося наявністю систем та правил послідовного виконання певних дій, спрямованих на засвоєння кожної із частин поданого матеріалу.

Не менш важливим у нашій науковій розвідці є також окреслення поняття інформаційно-комунікаційних технологій навчання, що у нашому розумінні є технологіями, спрямованими на педагогічно-виважене використання впродовж навчального процесу різних складових частин сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що мають різне призначення. Таким чином у навчально-виховному процесі задіяні навчання відповідної навчальної дисципліни, а також одночасне опанування ІТ-технологій та способами їх застосування у процесі навчання. На думку членів Європейської Комісії, використання нових мультимедійних засобів навчання є вкрай важливим та перспективним напрямом педагогічної діяльності: нові технології та Інтернет-ресурси є невід'ємною частиною удосконалення процесу навчання через спрощення доступу до освітніх ресурсів та сервісів, а також за умови наявності віддаленого обміну та співпраці суб'єктів навчання.

Одним із фундаментів сьогочасної комп'ютеризованої дистанційної освіти слугує процес адаптації традиційних прийомів та методів дистанційного навчання до комп'ютерного середовища. Із моменту свого виникнення, дистанційна освіта являла собою підхід, який різнився від традиційних, звичних форм здобуття освіти. Апроксимація традиційних та комп'ютерно-орієнтованих методичних систем навчання розвивалася цілком органічно. Це пояснюється тим, що примітивний онлайн-простір еволюціонував до так званого Веб 2.0. В умовах сьогодення ми широко послуговуємося такими поняттями як-от «вікі», «блог», «соціальна мережа», «подкаст», «потік», та багато інших. Інтернет-користувачі сьгодні можуть самостійно створювати, використовувати,

добирати, розподіляти та формувати медіа контент, змінивши свою колишню роль спостерігача на нову – активного дописувача [21, с. 20].

Педагогічно обґрунтоване використання комп'ютерно-орієнтованих систем навчання, що має за основу поєднання традиційних та сьогочасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання (порівняно із традиційними), надає істотних переваг та деяких унікальних можливостей, як-от проведення навчальних занять незалежно від простору та часових рамок, гнучкий розклад, широкий доступ до навчальних матеріалів, суттєво більше їх різноманіття, удосконалене спілкування, а також більш розширений зворотній зв'язок.

У сучасному освітньому процесі мають місце суттєві зміни, зумовлені у першу чергу зростанням інтенсивності розвитку сфери інформаційно-комунікаційних технологій. Зауважимо, що у системі вищої освіти зараз відбуваються глибокі реформи, базуючись на яких заклади, що забезпечують здобуття вищої освіти можуть набути більшої самостійності та гнучкості щодо фінансів, академічних та організаційних аспектів.

Окрім того, у закладах вищої освіти змінюються та удосконалюються підходи та методи навчання, відбувається адаптація галузевих освітніх стандартів, спираючись на вимоги часу, що дозволяє збільшити інтерес до здобуття знань. Невпинно також зростає інтерес до ІТ-спеціальностей, і увага до підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі комп'ютерних наук та технологій.

Підсумовуючи вищезазначене, правомірно стверджувати, що дистанційне навчання є невід'ємною частиною сучасного та передового освітньо-наукового процесу. Завдяки розвитку технологій дистанційного навчання індивід здобуває необмежені можливості щодо саморозвитку, отримання якісної освіти та різнобічних знань, за рахунок можливості отримання інформації, створеної у різних країнах світу. Як наслідок, учень або студент має можливість стати конкурентоспроможним фахівцем у своїй галузі завдяки отриманню знань всебічно та різносторонньо.

Розглянувши визначення поняття «дистанційне навчання», а також проаналізувавши педагогічні ідеї щодо позитивного впливу дистанційного навчання на сучасний освітній процес перейдемо до опису історії розвитку технологій дистанційного навчання.

На початковому етапі основним засобом дистанційного навчання слугували друковані, або рукописні матеріали. Завдяки появі друкарства, можливим стала публікація недорогих підручників, а поява у 1840 році поштових марок підштовхнула тогочасного вченого І. Пітмана, винахідника одного із перших методів стенографії, поширити винайдений ним метод дистанційно. Того ж року І. Пітман створив курси кореспондентського навчання у м. Лондон задля навчання методу стенографії через листування. Таким чином, це і вважається першою спробою запровадження технологій дистанційного навчання. У 1843 році для організованого навчання було утворено безкоштовне товариство кореспондентського навчання стенографії, куди могли записатися усі бажаючі [31, с. 54]. Отже, перша спроба впровадження дистанційного навчання мала місце у Великобританії у ХІХ столітті.

Згодом, у 1856 році, науковці Ч. Тусен та Г. Ланченштейдт створили інститут у Берліні, що був заснований на кореспондентській формі вивчення іноземних мов. У той самий час (1850 р.) інститут заочного навчання було створено у Росії [31, с. 58].

Вперше в історії можливість здобувати вищу освіту на відстані стала можливою у 1858 р. у Лондонському університеті, коли кандидатам з усього світу було дозволено складати іспити для одержання академічних ступенів бакалавра та магістра усіх спеціальностей, окрім медичних. Підкреслимо, що до 1870 року Лондонський університет мав свої власні традиції надання допомоги студентам у навчальному процесі, використовуючи можливості поштового листування. В університеті провадилися професійні курси, а також курси підготовки до вступних іспитів. Така підготовка студентів послугувала початковою формою дистанційного навчання [33].

На початку XX століття, а саме у 1911 році дистанційне навчання з'явилося і в Австралії, оскільки у Квінслендському університеті (м. Брісбен) розпочали свою роботу курси університетського рівня. У 1914 р. було організовано навчання через поштове листування за програмою початкової школи дітей, які живуть на значній відстані та не мають змоги діставатися до шкіл. Тоді ж, заняття зі студентами педагогічного коледжу м. Мельбурн провадилися із широким використанням поштового зв'язку. Така практика згодом поширилася на середні школи та технічні училища. Схожі системи шкільного навчання стали розвиватися у Канаді та Новій Зеландії.

Дистанційна освіта набула свого розвитку через появу приватних кореспондентських шкіл, а також через розвиток підрозділів дистанційного навчання, які утворювалися в класичних університетах. У другій половині XIX – першій третині XX ст. закладами додаткової освіти пропонувалися короткострокові професійні курси підвищення кваліфікації та різноманітні курси передекзаменаційної підготовки. До прикладу, Коледж Скеррі (м. Единбург) надавав можливість підготовки кандидатів до іспитів Громадянської служби, а Університетський Кореспондентський коледж (м. Кембридж) готував випускників неакредитованих англійських коледжів до іспитів для здобуття ступеня бакалавра у Лондонському університеті. Кореспондентський коледж Оксфорду готував до вступних іспитів до Оксфордського університету.

У той час представники середнього класу, які мали змогу навчатися лише у вільний від роботи час, надавали перевагу дистанційній формі навчання. Головними напрямками підготовки, що їх пропонували у кореспондентських школах, були бібліотекарська справа, інженерія, менеджмент, економіка, математика, іноземні мови. Дидактичні та методичні особливості навчання у багатьох випадках визначалися орієнтованістю на освітні потреби та психологічні особливості цього соціального прошарку населення.

Відомим фактом є те, що дистанційне навчання нероздільно пов'язане із розвитком нових технологій, запровадженням аудіовізуальних пристроїв у школах на початку XX ст. Найперший каталог інструктивних фільмів з'явився у

1910 році, а медіа інструкції впродовж наступних 10-ти років було запроваджено у багато освітніх програм шляхом використання слайдів та кіноплівок. Починаючи із 1932 р. державний університет штату Айова (США) почав експерименти щодо передачі навчальних курсів студентам на відстані [31].

Характерною особливістю періоду 50–60-х років ХХ ст. стало стрімке збільшення кількості нетрадиційних університетів через розширення програм безперервної освіти, підвищення кваліфікації фахівців та їхньої перепідготовки. Вважалося, що класичні університети є у деякій мірі проблематичними для здобуття масової освіти через їхню високу вартість, використання робочого часу професорсько-викладацького складу головним чином для дослідницької роботи [33, с. 25].

У 1962 р., науковець М. Янг запропонував «освіту на відстані, у якій би використовувалися методи кореспондентської освіти у поєднання з радіо- та телемовленням», а також створення «Відкритого університету», діяльність якого була б спрямованою на підготовку людей до зовнішнього ступеня університету Лондона. BBC та Міністерство освіти дискутували щодо «ефірного коледжу», і згодом у березні 1963 р. робочою дослідницькою групою Лейбористської партії було запропоновано експеримент на радіо та телебаченні під назвою «Ефірний університет» для дорослого населення, де засоби радіо та телебачення повинні були «доставляти» викладачів додому до учня.

Проголошення «Відкритого університету» незалежним, існуючим на одному рівні із іншими, та такого, який має право на присвоєння вчених ступенів, відбулося у 1969 році. Основною особливістю цього університету є домінуюча роль уряду в процесі їх виникнення. Перший канцлер Відкритого університету Д. Кроутер на своїй інавгурації характеризував його як «відкритий для людей, відкритий для місць, відкритий для методів і відкритий для ідей». Зауважимо, що цей принцип по сьогоднішній день залишається основоположним для цього університету. В історії розвитку дистанційного навчання у Відкритому університеті Великобританії, вперше було запроваджено комплексний підхід до навчання із використанням широкого спектру технічних засобів навчання. Із

огляду на це, вважаємо, що результати діяльності Відкритого університету є яскравим свідченням того, що якість дистанційної освіти є, без сумніву, конкурентоспроможною на ринку освітніх послуг.

У теоретичному становленні та осмисленні засад дистанційного навчання найбільш плідним є період 60–70-х років ХХ ст. Саме у цей час було закладено фундаментальні поняття основних моделей дистанційної освіти, які згодом набули поширення у світі та стали предметом наукових дискусій. На нашу думку, головним досягненням розвитку дистанційного навчання цього періоду було усвідомлення того факту, що альтернативною формою навчання може слугувати самоосвіта громадян, що скеровується та контролюється закладами вищої освіти, та надає змогу принципово розширити рамки здобуття громадянами вищої освіти.

Іншими найстарішими центрами дистанційної освіти в Європі є Національний університет дистанційної освіти в Іспанії, Балтійський університет, Університет м. Ферн (Німеччина) із програмами з гуманітарних, соціальних, економічних та комп'ютерних наук; у Канаді – Відкритий університет (1972 року заснування); у Китаї – Шанхайський телевізійний університет.

Наступний етап розвитку дистанційної освіти припадає на 1985 рік, та базується на «активному використанні інформаційних і комунікаційних технологій, пропонуючи двосторонній зв'язок у найрізноманітніших формах (текст, графіка, звук, анімація) як в синхронному («в один і той же час» - у вигляді відео або аудіо графічних конференцій, однаково популярних в північноамериканських навчальних закладах), так і в асинхронному вигляді («не в один і той же час» - з використанням електронної пошти, Інтернету або телеконференцій)» [31, с. 69]. Проте суттєвої ролі комп'ютерні та телекомунікаційні системи у дистанційному навчанні почали набувати у 1993 р., після широкого впровадження сервісу World Wide Web (WWW), а дистанційна освіта, заснована на цій технології набула широкого розповсюдження.

На межі XX – XXI століть, кількість закладів дистанційної освіти різних типів та рівнів перевищила 1100 одиниць. Одним із найбільш знаних сьогодні закладів дистанційної освіти є Пенсильванський університет, досвід якого використовувався ЮНЕСКО при створенні концепції віртуального університету.

У 20-х роках XXI століття міністерства освіти усіх без виключення країн у світі були вимушені оперативно реагувати на зміни у нестійкому зовнішньому середовищі та швидко приймати рішення щодо адаптації організації навчально-освітнього процесу та забезпечення дистанційного навчання у закладах освіти у зв'язку із спалахом пандемії COVID-19. Непередбачувані умови, які склалися внаслідок пандемії ускладнили процеси навчання у світі. У період пандемії 1,57 млрд здобувачів освіти у світі (приблизно 90% їх загальної кількості) були вимушені залишатися вдома, саме тому пошук альтернативних способів навчання та інноваційних рішень стали основним пріоритетом діяльності органів державного управління у освітній сфері.

Отже, в сучасних умовах засоби дистанційного навчання набули особливої важливості. Основним завданням органів державної влади, дотичних до вирішення проблематики дистанційного навчання є створення належних умов до безперебійного та якісного доступу до мережі Інтернет, особливо у віддаленій від міст місцевості. В сучасних умовах особливої уваги заслуговують питання покращення технічних, економічних та організаційних умов праці, забезпечення високої мотивованості праці науково-педагогічних працівників, надання їм відповідних матеріальних та нематеріальних стимулів задля якісної професійної діяльності.

На разі створено безліч методичних рекомендацій та вказівок щодо проведення навчальних занять у школах, коледжах, університетах та інших закладах освіти. Із кожним днем технології дистанційного навчання вдосконалюються; педагоги займаються пошуком все нових засобів та прийомів, які стануть у нагоді в процесі дистанційного навчання. Головним для педагогів зберігається опрацювання учнями навчального матеріалу так, щоб можливим було оволодіння освітньою програмою.

Важливим у нашому дослідженні є розгляд сучасних підходів та принципів реалізації дистанційного навчання, що будуть розглянуті нами у наступному підрозділі.

1.2. Сучасні підходи та принципи реалізації дистанційного навчання.

Сутність та призначення будь-якої технології у педагогіці полягає в уможливленні збільшення ефективності процесу управління перебігом навчальних процесів, виключення з нього усіх видів діяльності та операцій, які не є необхідними задля отримання кінцевого результату [37]. Цілеспрямоване та виважене використання новітніх технологій дозволяє зменшення витрат на управління різними процесами, що мають місце в системі навчання, а також збільшення показників ефективності управлінського впливу (себто впливу педагога, координатора освітнього процесу) на перебіг навчальних процесів. Активний процес технологізації освітнього простору пов'язаний із науково-технічною, інформаційною та управлінською революціями, коли людство почало шукати пріоритети не лише на шляху технічного прогресу, але й на основі соціальної орієнтації суспільства, правильного використання усіх можливих ресурсів, розвитку та захисту інтелектуальної власності, збереження природного оточення суспільства та ін.

У деяких літературних джерелах, у яких окреслюється поняття дистанційного навчання стверджується, що воно не є чимось новим у педагогіці. У навчальній практиці також послуговуються такими термінами як «освітні технології», «технології у навчанні», «технології в освіті» та багатьма іншими. Принагідно зауважимо, що термін «педагогічна технологія» з'явився у 20-х роках ХХ століття.

Урахування особливостей системи дистанційної освіти, а саме дистанційності, модульності, масовості, широкого застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій, зумовлює створення широких

можливостей для інформатизації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. Детальний аналіз різних підходів до формулювання поняття технологій навчання уможлиблює пояснення поняття технологій дистанційного навчання.

У свою чергу визначення феномена технологій дистанційного навчання доцільно будувати відповідно до розгорнутого визначення соціальних технологій. Таким чином, технологія дистанційного навчання є сукупністю методів, засобів, прийомів та принципів, які використовуються задля виконання педагогічної діяльності, спрямованої на досягнення мети дистанційного навчання із педагогічно обґрунтованим використанням відповідних методів, засобів та форм навчального процесу.

Технології дистанційного навчання можуть бути застосовані у навчально-виховному процесі незалежно від конкретної навчальної дисципліни. Окрім цього, технології дистанційного навчання можуть налічувати різні спеціалізовані технології, що пов'язані із іншими галузями науки та практики (як-от інформаційно-комунікаційні технології, виробничі технології, тощо). Отже, технологія дистанційного навчання у сучасній науково-методичній літературі визначається як система методів, засобів та форм навчання, що застосовується для досягнення цілей навчально-пізнавальної та виховної видів діяльності, у тому числі для опанування встановленого змісту навчального процесу.

Серед ознак технологізації, які вирізняють сьогочасну систему дистанційного навчання, виділяємо такі:

- розподіл процесу на етапи, процедури, операції;
- координування та поетапність дій, направлених на отримання передбачуваного результату;
- здійснення процедур та операцій, спираючись на певні алгоритми [31, с. 15].

Якщо ми говоримо про мережеві технології навчання, всі вищенаведені ознаки проглядаються особливо помітно. До прикладу, етап вступу до закладу

вищої освіти на дистанційне навчання включає в себе такі процедури як ознайомлення із особливостями та параметрами навчального закладу, вибір освітньої спеціальності, оформлення відповідної документації. На етапі навчання виконують доступ до навчально-методичних матеріалів, які зберігаються на серверах, опанування цими матеріалами, консультації з викладачами через використання електронної пошти, здійснення заходів контролю.

Розробка та конструювання технологій дистанційного навчання включає в себе такі етапи:

- Теоретичний – визначається мета, зміст навчання, об'єкт технологізації, розділення освітнього процесу на окремі складові та виявлення зв'язків між ними;
- Методичний – пов'язаний із добором відповідних форм, методів та засобів навчання відповідно до поставленої мети та змісту навчання;
- Процедурний – має на меті організацію практичної діяльності щодо розробки, випробування, коригування та запровадження у навчальному процесі технологій дистанційного навчання.

У процесі дистанційного навчання можуть використовуватися різні засоби навчання, характерні особливості яких для дистанційного навчання досить мало представлені у педагогічній практиці сьогодення.

Одним із засобів навчання є навчальні книги. Ними є традиційні підручники, навчально-методичні посібники, робочі зошити та інші. Друковані видання широко використовуються у процесі дистанційного навчання. Навіть у тих системах дистанційного навчання, якому притаманний високий технічний рівень оснащення освітнього процесу, складова частина друкованих матеріалів все ж залишається досить значною, і використання їх є досить важливим.

Під час розробки друкованих дидактичних видань та матеріалів для дистанційного навчання, укладачі повинні керуватися такими принципами:

- навчальні посібники, що їх рекомендується використовувати, повинні бути укладені так, щоб мінімізувати звернення учня до додаткових навчальних посібників чи інших інформаційних джерел;
- щодо структурування навчального матеріалу, доцільно під час побудови його використовувати модульний принцип;
- обов'язковою є наявність докладних настанов щодо оволодіння навчальним матеріалом та організації самостійної роботи учня чи студента.

Не менш важливими для дистанційного навчання є дидактичні аудіо та відео навчальні матеріали. Через навчальні відеофільми чи аудіозаписи уможлиблюється сприйняття інформації одночасно зоровими та слуховими повідомленнями. Наочний матеріал із текстовим супроводом максимально наближає учнів до ситуацій із реального життя, на основі яких створюються сприятливі умови для усвідомлення та засвоєння програмового матеріалу, який вивчається учнями без залучення викладацького персоналу.

Ще одним засобом сучасного дистанційного навчання може бути віртуальна реальність, що слугує засобом безконтактного доступу учнів або студентів до навчальних матеріалів, та реалізується із використанням комплексних медіа операціональних середовищ, на основі яких створюється ілюзія безпосередньої присутності в стетоскопічно поданому «екранному світі».

Реалізація віртуальної реальності є зумовленою рівнем розроблення програмних засобів, створених із метою функціонування «віртуальних світів», а також характеристиками апаратного інструментарію, за допомогою якого ці середовища реалізуються.

Використання віртуальної реальності у навчальному процесі рекомендується задля використання конструктивно-графічних, художніх та інших завдань, для дослідження графічних методів моделювання, організації тренування фахівців в умовах, які є максимально наближеними до реальності, тощо.

Не оминемо увагою також організаційні форми дистанційного навчання, що є невід'ємним складником навчального процесу в цілому. Процес дистанційного навчання як правило перебігає у вигляді послідовного чергування «контактного» та «неконтактного» виду співпраці. Тривалість цих видів може варіюватися. У деяких випадках період «контактної» співпраці може бути взагалі відсутнім у процесі навчання.

У педагогічній практиці відомими є такі форми організації навчального процесу як лекції, семінари, лабораторні роботи, контрольні роботи, курсові роботи, заліки та іспити, консультації, самостійна робота та багато інших. Усі вони використовуються із певними особливостями і в системі дистанційного навчання, як в контактний, так і в неконтактний періоди навчання.

Лекції є одним із найважливіших видів навчальних занять та як правило складають основу теоретичної підготовки учнів чи студентів. Головним призначенням лекцій є подача систематизованої основи наукових знань із дисципліни, розкриття проблематики, стану та перспектив прогресу в конкретній науковій галузі, концентрація уваги на найбільш складних питаннях.

Що стосується методики, лекція є систематичним проблемним поданням навчального матеріалу, питань, теми, розділу чи предмета. До систематичного курсу лекцій, у якому по чергово подається навчальний матеріал за програмою входять настановчі, оглядові та заключні лекції. Настановчі лекції у процесі дистанційного навчання набувають особливого значення.

Зауважимо, що загальні традиційні вимоги до лекцій зберігаються і в системі дистанційного навчання. Такими вимогами є науковість, доступність, єдність форми та змісту, органічний зв'язок із іншими видами навчальних занять. Вимога емоційності подання навчального матеріалу також цілком задовольняється, та досягається у вигляді використання аудіо- та відеоматеріалів, або й у вигляді «електронних лекцій», поданих у вигляді текстових файлів, за допомогою спеціальних знаків. Лекції у процесі дистанційного навчання можуть проводитися як у реальному, так і у відкладеному часі, фронтально та індивідуально. Для фронтального проведення

лекцій можна застосовувати засоби відеозв'язку (комп'ютерних відеоконференцій). Підходи до проведення лекцій у системі дистанційного навчання є різноманітними. Доцільно застосовувати текстові варіанти лекцій, записи вебінарів та відеоконференцій.

Семінарські заняття є також однією із форм навчальних занять. Вони широко використовуються у процесі навчання усіх навчальних дисциплін. Семінари будують на основі творчої дискусії певної теми. Як зазначають педагоги, основний недолік семінарів полягає у пасивності слухачів, у створенні видимості активності через попередній розподіл питань та виступів, а також у відсутності справжньої творчої дискусії.

Семінари можуть проводити в умовах дистанційного навчання через комп'ютерні відео- або телеконференції. Із огляду на педагогічний аспект, відеоваріант семінарського заняття не відрізняється від традиційного через те, що учасники процесу можуть бачити один одного на моніторах.

Консультації є однією з форм управління роботою слухачів курсів, а також надання їм допомоги у самостійному опрацюванні навчального матеріалу. Консультації можуть бути як індивідуальні, так і групові. У ході консультації проявляються індивідуальні особистісні характеристики слухачів (їхні інтелектуальні, моральні риси, а особливо характерні особливості психіки та свідомості, такі як увага, пам'ять, уява та мислення). У системі дистанційного навчання використовують здебільшого консультації із застосуванням засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Лабораторні роботи здебільшого використовують у процесі тренінгу студентів технічних спеціальностей. Вони здійснюються за умови наявності віддаленого доступу через комп'ютерні мережі до лабораторних установок або ж центрального комп'ютера, на якому змодельовано експеримент, або коли потрібно здійснити постачання портативного лабораторного практикуму вдома.

Контрольні заходи полягають в оцінюванні знань, умінь та навичок, сформованих в результаті дистанційного навчання. Вони набувають особливого значення із причин відсутності безпосереднього контакту педагогів із учнями.

Підвищується значення об'єктивних та багатокритеріальних форм контролю рівня засвоєння навчального матеріалу. Особливість контролю в системі дистанційного навчання є необхідність додаткової реалізації функцій ідентифікації особи учня/студента, для виключення потенційної фальсифікації результатів навчання.

У системі дистанційного навчання використовують такі види контролю як іспит, контрольна робота, залік, курсова чи дипломна робота. В умовах дистанційного навчання широкого використання набули засоби тестового контролю як задля самоперевірки, так і задля здійснення підсумкового контролю засвоєння учнями навчального матеріалу.

Організація контролю в процесі використання технологій дистанційного навчання можемо зобразити у схематичному вигляді, поданому на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Варіанти організації контролю в системі підтримки процесу дистанційного навчання

Самоконтроль може здійснюватися як за допомогою комп'ютерних систем із навчальним призначенням, так і через відповіді на контрольні питання, або ж тестові завдання, що стосуються розділів навчальної програми.

У процесі дистанційного навчання використовують також так звані «методи активного навчання». До таких методів відносимо різні способи активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів чи студентів, а також і деякі педагогічні прийоми та спеціальні форми проведення навчальних занять.

Методи активного навчання можуть бути використані як в контактний, так і в неконтактний періоди навчання. Що стосується неконтактного навчання, вони

уможливлюються з допомогою застосування комп'ютерних мереж, аудіо-, відео- та інших телекомунікацій. Особливо ефективним вважається використання мережі Інтернет.

Розглянемо також фактори, що безпосередньо впливають на ефективність роботи викладачів зі студентами у системі дистанційного навчання.

- фактори трудового процесу, які є чим складнішими, тим більше вимог висувається до можливостей його виконавців (як фізичних, так і розумових), а також до технічної оснащеності процесу навчання;
- організаційно-управлінські фактори, або чинники матеріально-технічної оснащеності навчальної діяльності викладачів та студентів. Такими факторами є наявність необхідного технічного обладнання, засобів новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, організація робочого місця, через що і уможливлюється забезпечення використання прогресивних підходів та методів до навчання та організаційних форм роботи, раціональність засобів, через що характеризується відповідність комплексу засобів матеріального забезпечення меті та завданням навчання, його змісту, особливостям діяльності викладачів, пізнавальним здібностям учня, адекватність навчання відповідно до організаційних форм, методів та прийомів навчального процесу;
- фактори зовнішнього середовища, а саме нормативно-правові, санітарно-гігієнічні, естетичні, технічні, тощо;
- фактори соціального середовища, серед яких виокремлюємо мотиваційну стійкість трудової діяльності учасників процесу навчання, до прикладу задоволеність процесом та результатами навчання, мотивація на виконання поставленого завдання та інтерес до результатів своєї діяльності;
- фактори, обумовлені індивідуальними особливостями людини, а саме психофізіологічні, антропометричні, поведінкові особливості,

природні особливості (здатність вчитися, стан здоров'я, вік, тощо), через які визначається час, який виділяється викладачем на подання матеріалу та студентами на його сприйняття, а також вибір та підготовку засобів навчання та управління навчально-виховним процесом.

Отже, підсумовуючи викладені вище факти визначаємо, що характерними ознаками поняття «Дистанційне навчання» є такі:

- форма отримання знань, яка була б рівноцінна очній, заочній, екстернатній формам навчання;
- сукупність освітніх послуг, які надаються різним категоріям учнів через використання інформаційного медіа навчального середовища та новітніх мультимедійних технологій;
- індивідуалізований процес навчання, що відбувається опосередковано у процесі взаємодії вчителя та учня, використовуючи засоби інтернет-технологій.

Вважаємо за необхідне уточнити, що передумови виникнення форм дистанційного навчання є новий освітній взірець, який визначає пріоритети розвитку сучасної шкільної освіти; позитивна динаміка зростання соціально-економічних та науково-технічних чинників розвитку; посилення інтеграційних та демократичних процесів водночас в освітньому процесі та суспільстві в цілому. Важливе місце займає інформатизація освітнього процесу та запровадження в ньому інформаційно-комунікаційних технологій, стрімкий розвиток інформаційних технологій та виникнення навчальних освітніх середовищ, платформ для дистанційного навчання у якості засобу здійснення завдань дистанційної освіти [40].

Найбільш поширеними методами дистанційного навчання вважаємо пояснювально-ілюстративний, метод дослідження, репродуктивний, евристичний, та метод програмованого навчання. У процесі дистанційного навчання доцільним є використання таких інтерактивних методів, які

використовуються учителями під час дистанційно-очного навчання, а саме «Керована лекція», «Коло ідей», «Бажано. Обов'язково. Не можна». У той самий час активно застосовуються методи, що забезпечують оволодіння навчальним матеріалом, а саме практичні, репродуктивні, проблемні, пошукові, словесні, наочні, дедуктивні, індуктивні, мотиваційні, методи контролю та самоконтролю.

У навчальному процесі із використанням інформаційно-комунікаційних технологій на діяльність учня позитивно впливає використання комп'ютерних технологій, оскільки із психолого-педагогічної точки зору задіяні всі пізнавальні процеси дитини.

У розділі нами було розглянуто форми, підходи та види здійснення навчального процесу учнів або студентів в умовах дистанційного навчання. Навчання дисципліни «Мистецтво» в умовах дистанційного навчання є окремим процесом, який потребує залучення спеціальних знань, навичок та вмінь, притаманних конкретній навчальній дисципліні.

Сучасні підходи та принципи реалізації дистанційного навчання у процесі навчання музичних дисциплін також в сучасній науці про методику мають свою науково-педагогічну картину, яка склалася протягом років та потребує окремого розгляду, який буде нами здійснено у наступному розділі дослідження.

1.3. Підходи та принципи реалізації дистанційного навчання у музичній педагогіці

Однією з важливих та характерних особливостей сьогочасної мистецької освіти є її оновлення, що відбувається відповідно до вимог єдиного інформаційного простору, що в наші дні знаходиться у процесі активного формування в межах шкільного інформаційно-комунікаційного освітнього середовища. Типовим явищем навчання мистецьких, та зокрема музичних дисциплін стає розробка й активне запровадження електронних освітніх ресурсів, використання у практиці навчання інформаційно-довідкових

мультимедійних ресурсів, електронних підручників та посібників, навчально-методичного програмного забезпечення тощо.

Крок за кроком до мистецької освіти залучаються й засоби дистанційної освіти, що запроваджуються для опанування учнями в школі мистецьких дисциплін, активно розробляються дистанційні курси. Пошук нових форм і методів викладання різних видів мистецтва, що можуть бути ефективними в умовах дистанційного навчання, є актуальним та своєчасним напрямом сучасної мистецької освіти у різних типах навчальних мистецьких закладів та закладів загальної середньої освіти.

Нагадаємо, що дистанційне навчання набуває поширення починаючи із середини ХХ століття та виникає у вигляді форми організації навчального процесу, як навчання на відстані, коли суб'єкти навчального процесу розділені простором та часом. Воно передбачає самостійне або напівсамостійне опанування навчальними курсами відповідно до програм та планів, виконання контрольних видів роботи, які перевіряються викладачем, і очний підсумковий контроль, що відбувається як правило у закладі освіти. Таке визначення значно змінює свою сутність із настанням ери розвитку Інтернет-технологій. Відповідно до сучасних вимог, дистанційне навчання є видом навчального процесу, що відбувається за допомогою комп'ютерних технологій та телекомунікаційних мереж, отже головною його технологічною основою є наявність комп'ютера та інформаційно-комунікаційних технологій. У нашому магістерському дослідженні ми розглядатимемо дистанційне навчання як сукупність сучасних технологій, які забезпечують доставку інформаційного матеріалу в інтерактивному режимі за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій від тих, хто навчає до тих, хто навчається [40].

У контексті вивчення особливостей вивчення мистецьких навчальних дисциплін, та зокрема музичного мистецтва, привертає особливу увагу такий складник дистанційного навчання, як інформаційно-комунікаційні технології та відповідно можливості, що їх надають сучасні мультимедійні технології.

Погоджуємося із науковцем Є. Проворовою, яка перераховує такі особливості дистанційного навчання мистецьких дисциплін:

- застосування мультимедійних технологій покликане стимулювати когнітивні аспекти учіння, а саме сприйняття та усвідомлення інформації, посилення мотивації, сприяє розвитку навичок спільної роботи та колективного пізнання;
- презентації, що супроводжуються відеорядом, зображеннями або анімаціями, є візуально привабливішими, аніж статичний текст, оскільки вони підтримують на належному рівні необхідний емоційний рівень учнів у навчальному процесі;
- мультимедійні технології дають можливість вчителям чи викладачам усвідомлено та гармонійно поєднувати різні види мультимедійної інформації та представляти знання у таких формах, як зображення (фотографії, нотні записи, зображення культурних об'єктів, явищ), звук (голос, звукові ефекти, музичні фрагменти та засоби музичної виразності, використання фонохрестоматій), відео (фільми, уривки концертів та записів культурних подій), а також уможлиблюють маніпулювання інформацією (звукові та відеоефекти, посилення або послаблення, гальмування або прискорення, виділення та анімаційне імітування), що в свою чергу уможлиблює передання не лише навчальної інформації в енциклопедичному вигляді, а забезпечення поліхудожньої інтеграції, вплив безпосередньо на процес смислоутворення у свідомості учнів, спираючись на закономірності музичного мислення [62].

Таким чином, з допомогою мультимедійних технологій можна створити єдиний простір, який репрезентує різні види та способи подання інформації. На думку Т. Рейзенкінд, однією із провідних характеристик мультимедійних засобів є інформаційна багатосередовищність, яка уможлиблює нові способи кодування та декодування навчальної інформації, підсилення в ній підтекстового,

знакового, несловесного поліхудожнього контекстів, сприяє художній цілісності сприйняття, осягнення та переробки, усвідомлення просторових та часових відношень, створює множинність художніх реальностей. Інтерактивність мультимедіа надає широкі можливості для організації та здійснення навчального діалогу, діалогу між культурами, спілкування учнів із творами мистецтва.

Практичне застосування мережевих і мультимедійних технологій конкретно в музичній освіті передбачає створення самостійних програм і навчально-методичних комплексів на електронних носіях для подальшого їх використання в навчальному процесі з попереднім встановленням на робочі станції чи сервери локальних мереж, використання різноманітних можливостей інших інформаційно-комунікаційних технологій задля розпрацювання мультимедійного середовища. Використання мультимедіа сприяє покращенню ефективності учбового процесу, оскільки має на меті засвоєння знань не лише через потребу, але й за бажанням, адже сьогочасні дистанційні та мультимедійні технології дають широкі можливості учням урізноманітнити свою навчально-пізнавальну діяльність [85].

Не оминемо увагою також те, що під час впровадження мультимедійних технологій в програми музичної підготовки, фахівці стикаються з труднощами фінансування, відсутністю належної кваліфікації вчителів, браком часу, матеріально-технічними труднощами. Існують також побоювання іншого характеру: внаслідок надмірного застосування мультимедійних технологій у мистецькій освіті може мати місце масове тиражування художніх зразків й нав'язування чужих естетичних переваг учневі, з'явитися небезпека «девальвації художньо-оцінювальних можливостей особистості, її здатності до індивідуального вибору» [87]. Це ще раз підтверджує необхідність створення та впровадження науково доцільних підходів до застосування мультимедійних технологій у навчанні музичних дисциплін.

Інший, не менш цікавий напрям оновлення навчання учнів музичних дисциплін – це використання сучасних музично-комп'ютерних технологій як очно, так і дистанційно. Музично-комп'ютерні технології є молодого галуззю, що

інтенсивно розвивається на перехресті музичного мистецтва та технічних досягнень. Перебуваючи на межі, яка з'єднує музичне мистецтво та інформатику, ця галузь торкається до того ж і музикознавства, музичної звукоорежисури, музичної акустики та музичної інформатики.

Безсумнівно, розглядаючи дистанційне навчання музичних дисциплін, не можна оминати увагою також педагогіку, а саме – підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва / мистецтва до впровадження у їхній практиці технологій дистанційного навчання. Зауважимо, що у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва / мистецтва потрібно послуговуватись теоретико-методичними розробками та практичним досвідом, що стосується створенні дистанційних навчальних курсів, у яких узагальнено та представлено накопичений досвід. Можемо ознайомитися із ним зокрема на сторінках методичних посібників, зокрема черкаських вчених Ю. Триуса, І. Герасименка, В. Франчука. Педагоги покроково описують характерні особливості створення навчальних курсів, що базуються на системі управління навчальним контентом Moodle, окреслюють своєрідність її використання у процесі організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, майбутніх музичних педагогів очної та дистанційної форм навчання. Науковцями запропоновано оригінальний підхід щодо структурування електронних навчальних курсів та формування його змісту. Дослідниками всесторонньо проаналізовано різноманітні підходи до змістового наповнення таких розділів як «Новини курсу», «Мета і завдання курсу», «Програма курсу», «Календарний план курсу», «Глосарій», «HTML-сторінка», «web-посилання» та інших. Сучасними педагогами продемонстровано особливості роботи з електронним журналом курсу, який є сформованим у відповідності до заданих викладачем властивостей, висвітлено педагогічні та методичні особливості створення в електронному дистанційному курсі складників організації інтеракції та забезпечення зворотного зв'язку (розділи курсу «Форум», «Завдання», «Семінар»), засоби створення й опрацювання тестових контрольних завдань та організації автоматизованої евалюації навчальних досягнень студентів під час роботи в дистанційному середовищі. Ці

та інші загальні рекомендації та методологічні орієнтири є невід'ємною частиною побудови повноцінної системи дистанційної освіти відповідно до характерних особливостей фахового навчання студентів музично-педагогічних спеціальностей.

Повертаючись до навчання музичних дисциплін учнів, принагідно зазначимо, що сучасним інструментом досягнення часткової мети навчальної діяльності можуть бути (і вже є в дійсності) соціальні мережі, а саме веб-сервіси, які уможливають створення публічного або частково публічного профілю для викладачів та учнів. Через соціальні мережі можна створювати список користувачів і відвідувачів курсу, керувати списком контактів, переглядати списки контактів інших користувачів, у режимі реального часу передавати актуальний навчальний матеріал й робити в разі потреби нагадування тощо.

В окремих соціальних мережах, як-от [facebook.com](https://www.facebook.com), [twitter.com](https://www.twitter.com), [youtube.com](https://www.youtube.com), [instagram.com](https://www.instagram.com) присутня широка різноманітність мультимедійних додатків, що їх можемо використовувати із навчальною метою. Можливість постійної взаємодії учнів та вчителів у дистанційній формі як у синхронному, так і асинхронному режимах, забезпечує безперебійність та інтерактивність навчального процесу. Учні та вчителі є в змозі без спеціальної попередньої підготовки самостійно створювати навчальне змістове наповнення курсу, використовувати мультимедіа та медіа-ресурси, послуговуватися активними лінками на актуальні веб-ресурси, поширювати віднайдений матеріал серед інших користувачів. Віртуальна група (клас), створена в соціальній мережі або ж на спеціалізованих хостингах, може бути доступна до використання суб'єктами навчального процесу практично в будь-якому місці й у будь-який час.

Ми вважаємо, що онлайн-сервіси відкривають перед учнями широкі можливості для створення електронного дидактичного змісту навчання. Зобразимо схематично фактори позитивного впливу електронних ресурсів на процес навчальної діяльності учнів:

Досвід українських та зарубіжних фахівців, що досліджували упровадження дистанційної форми навчання підтверджує, що майбутнє системи шкільної освіти багато в чому залежне від зміни сформованих стереотипів, які склалися, опори на педагогічні й технічні інновації. Досліджені сьогочасні новітні педагогічні технології ілюструють загальний стан можливостей та перспектив організації повноцінної, якісної мистецької освіти школярів в інформаційно-освітньому середовищі. Новітні педагогічні технології цілісно сприяють формуванню у школярів навичок самостійного здобуття знань, знаходження потрібної інформації, вміння висувати гіпотези, аналізувати, робити висновки. Дистанційне навчання із використанням новітніх мультимедійних технологій забезпечує доступ до якісної освіти усім учасникам навчально-виховного процесу, проте навчання, що провадиться засобами інтернет-технологій у закладі загальної середньої освіти висвітлено ще не достатньо. Особливо це стосується методичних засад розроблення навчально-

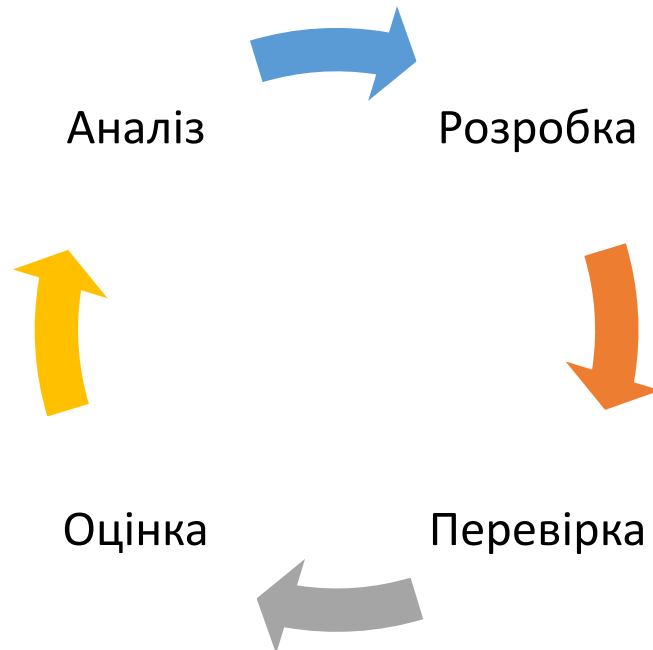
методичного забезпечення електронних навчальних курсів та ресурсів, розміщення та коректне функціонування платформ, призначених для дистанційного навчання, наявність фахового кадрового забезпечення, володіння інтернет та комп'ютерними технологіями на високому рівні усіх учасників навчально-виховного процесу.

Вважаємо за необхідне окрім того окреслити ті фактори, що повинні бути враховані при доборі інформаційних web-ресурсів, що буде використано у процесі дистанційного навчання:

- інформаційні ресурси, які використовуються у процесі навчання музичних дисциплін повинні бути змістовно, технічно та технологічно пов'язані з тими ресурсами, що використовуються в процесі інформатизованого навчання та інших сфер діяльності закладу загальної середньої освіти;
- формування інформаційно-комунікаційного освітнього середовища, яке охоплює всі сфери навчальної діяльності закладу, повинно створювати додаткові умови, що сприяють всебічному аналізу показників результативності освітнього процесу;
- навчальна складова частина створеного електронного середовища взаємопов'язана із дібраними інформаційно-комунікаційними технологіями, зібраними в організаційно-управлінській складовій учбового середовища та забезпечує повний набір сервісних служб та медіа ресурсів, що обслуговують навчальний процес.

Правомірно зробити висновок, що розробники курсів дистанційного навчання повинні дотримуватися певних встановлених вимог, які ефективно вплинуть на результат навчання. Йдеться про вибір завдань, які сприятимуть розвитку творчого мислення учнів, здатність до аналізу та висновків, припущень, побудованих на асоціаціях учнів (зображення, виділення кольором, картини, портрети композиторів, музикантів тощо); формулювання запитань для самоконтролю, які спонукатимуть школярів до творчого мислення.

При створенні навчальних матеріалів рекомендується використовувати таку лінійну схему проектування навчальних курсів:

Широкі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у мистецький навчально-виховний процес сприяє створенню додаткових можливостей для розроблення та впровадження новітніх особистісно-орієнтованих навчальних технологій, урізноманітнення навчально-виховного процесу учнів задля якомога більш всебічного розвитку творчих нахилів та здібностей дітей, їх критичного мислення, задоволення їхніх культурних запитів та потреб, а також розкриття творчого потенціалу як вчителя, так і учнів.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у якості засобу навчальної діяльності здійснює позитивний вплив на формування інформаційної культури та інформаційної компетентності учнів, що у свою чергу стає необхідною складовою загальної культури та життєвих навичок кожного індивіда, що живе в інформаційному суспільстві. Вчителю надаються всі можливості для проведення нетипових, нетрадиційних, інноваційних уроків. Проте лише за умов наявності учителів, які мали б гарну підготовку в галузі інформаційних технологій та, без сумніву, матеріально-технічного забезпечення закладів загальної середньої освіти можливе навчання за сучасними технологіями.

Освітній процес у різних видах навчальних закладів, та зокрема у школі повинен бути максимально влаштованим у відповідності до актуальних потреб учнів, і саме тому вбачаємо привабливим і перспективним напрямком створення інтерактивних навчальних відеоматеріалів, зокрема фільмів, у яких глядач на певних, заздалегідь визначених стадіях ознайомлення та перегляду може обрати продовження та розвиток сюжету [85]. Способи використання відеофільмів у навчальному процесі мистецьких, та зокрема музичних дисциплін можуть бути різноплановими. До прикладу, цікавими способами є створення завдань-квестів, відео пояснень, реалізації ділової гри, навчання роботі з програмним забезпеченням, засоби тестування, моделювання процесів, покращення навичок розв'язування різних завдань, створення рольових ігор, тощо.

Ми погоджуємося із цілком виправданим зауваженням науковців щодо того, що інтерактивний навчальний фільм відрізняється в кращий бік від наявних електронних версій підручників, посібників та електронних дистанційних курсів, що їх будують за енциклопедичним підходом та подають потрібну користувачеві інформацію в концентрованому вигляді. Подальший розвиток засобів дистанційного навчання сучасні методисти вбачають у забезпеченні максимальної інтерактивності, а надто в створенні технічних і програмних можливостей, які б уможливили повноцінне навчальне спілкування між учнями та вчителями [86, с. 97].

Безсумнівно, наявний досвід використання дистанційних навчальних мистецьких, та зокрема музичних курсів в освітньому середовищі вітчизняних шкіл, музичних шкіл, гімназій та інших видів навчальних закладів, та сучасних інформаційно-комунікаційних технологій є на разі незначний, та його варто поширювати й активно використовувати задля підвищення якості музичної підготовки учнів.

У наукових викладах сучасних педагогів та методистів під дистанційним навчанням розуміють сукупність сучасних комп'ютерних технологій, які забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі від вчителів до учнів. Окреслення різних аспектів організації навчальної діяльності в

дистанційному середовищі дає нам можливість уточнення сутності та мети технологій дистанційного навчання у процесі викладання мистецьких дисциплін учнів. Вбачаємо також важливим визначення спрямованості, готовності та здатності учнів, що вивчають мистецькі дисципліни активно, власними зусиллями та подекуди без сторонньої допомоги вирішувати навчальні завдання, що постають перед ними в процесі дистанційного навчання.

Зважаючи на велику кількість наукових викладів, що стосуються проєктування, розробки, впровадження курсів, створених із метою їх використання у процесі дистанційного навчання, забезпечення електронними навчальними ресурсами, у сучасній педагогічній науці практично відсутні дослідження цих процесів у галузі мистецької музичної освіти. Здебільшого наукові розвідки, здійснені у вітчизняних закладах вищої освіти стосуються дистанційного навчання фахових дисциплін у процесі підготовки майбутніх виконавців, музикознавців, музичних педагогів. Наукові розвідки, які б стосувалися мистецької освіти у школі наявні у методичних викладах лише у незначній кількості. Відомим фактом є те, що в навчальних середовищах факультетів мистецтв та мистецьких закладів вищої освіти України створені окремі дистанційні курси з музичного, образотворчого, хореографічного мистецтва (до прикладу «Історія музики», «Основи музичної композиції в хореографії», «Актуальні проблеми сучасного музичного виконавства», «Сучасна українська музика» запропоновані студентам Національної академії керівних кадрів культури й мистецтв; дистанційні курси «Поліфонія», «Постановка голосу», «Методика музичного виховання» тощо запроваджено у процес професійної підготовки майбутніх учителів музики НПУ імені М. П. Драгоманова). Отже, висновуємо те, що науковий аналіз процесів застосування складових частин дистанційної освіти або створення дистанційних курсів дисциплін музичної галузі сьогодні лише розпочинається. Опублікований науковий та практичний досвід Л. Гаврілової використання форм та методів дистанційного навчання у процесі мистецької підготовки майбутніх учителів музики початкових класів здійснено базуючись на прикладі дистанційного курсу

під назвою «Мультимедійні технології в мистецькій освіті». Авторкою здійснено детальний аналіз особливостей створення мультимедійних електронних освітніх ресурсів, інтерактивних підручників та допоміжних матеріалів з історії музичного мистецтва, а також їх системне залучення у процес дистанційного навчання майбутніх учителів музики. О. Афоніною здійснено певні узагальнення щодо перспектив введення дистанційних курсів з музикознавства у навчальний процес НАКККІМ.

Вчителями закладів загальної середньої освіти створюються навчально-методичні комплекси, розробки, мультимедійний супровід уроків музичного мистецтва.

Завданням сучасного педагога, що викладає музичні дисципліни є створення навчально-методичних матеріалів, які відповідають сучасним та індивідуальним потребам учнів. У подальшому в нашому дослідженні ми розглянемо чинники, які впливають на створення навчально-методичного контенту курсів музичних дисциплін, що викладаються в різних типах навчальних закладів, та продемонструємо методичні напрацювання, що можуть стати у нагоді в процесі е-навчання школярів.

Висновки до першого розділу

У сьогочасних умовах становлення мистецької освіти засоби дистанційного навчання набувають особливої важливості. Основним завданням освітніх закладів, дотичних до вирішення проблематики дистанційного навчання є створення належних умов до безперебійного та якісного доступу до мережі Інтернет, особливо у віддаленій від міст місцевості. Особливої уваги заслуговують питання покращення технічних, економічних та організаційних умов праці, забезпечення високої мотивації праці науково-педагогічних працівників, надання їм відповідних матеріальних та нематеріальних стимулів задля якісної професійної діяльності.

Широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у

мистецький навчально-виховний процес сприяє створенню додаткових можливостей для розроблення та впровадження новітніх особистісно-орієнтованих навчальних технологій, урізноманітнення навчально-виховного процесу учнів задля якомога більш всебічного розвитку творчих нахилів та здібностей дітей, їх критичного мислення, задоволення їхніх культурних запитів та потреб, а також розкриття творчого потенціалу як вчителя, так і учнів.

Практичне застосування мережевих і мультимедійних технологій конкретно в музичній освіті передбачає створення самостійних програм і навчально-методичних комплексів на електронних носіях для подальшого їх використання в навчальному процесі з попереднім встановленням на робочі станції чи сервери локальних мереж, використання різноманітних можливостей інших інформаційно-комунікаційних технологій задля розпрацювання мультимедійного середовища. Використання мультимедіа сприяє покращенню ефективності учбового процесу, оскільки має на меті засвоєння знань не лише через потребу, але й за бажанням, адже сьогочасні дистанційні та мультимедійні технології дають широкі можливості учням урізноманітнити свою навчально-пізнавальну діяльність.

Під час впровадження мультимедійних технологій в програми музичної підготовки, фахівці стикаються з труднощами фінансування, відсутністю належної кваліфікації вчителів, браком часу, матеріально-технічними труднощами. Існують також побоювання іншого характеру: внаслідок надмірного застосування мультимедійних технологій у мистецькій освіті може мати місце масове тиражування художніх зразків й нав'язування чужих естетичних переваг учневі, з'явитися небезпека девальвації художньо-оцінювальних можливостей особистості, її здатності до індивідуального вибору. Це підтверджує необхідність створення та впровадження науково доцільних підходів до застосування мультимедійних технологій у навчанні музичних дисциплін.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МУЗИЧНО-МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ- МУЗИКАНТІВ

2.1. Проєктування дистанційних курсів: основні етапи, визначення цілей, структура

Перед тим як приступити безпосередньо до проєктування навчальних дистанційних курсів, педагог повинен поставити собі питання – для якої цільової аудиторії буде призначений той чи інший навчальний курс. У ході нашого дослідження нами було проведено анкетування студентів, що навчаються на кафедрі музики факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Результати анкетування будуть нами висвітлені у наступному підрозділі дослідження.

2.1.1 Визначення освітніх потреб цільової аудиторії студентів

Задля з'ясування наявного стану проблеми можливості впровадження навчання фахових дисциплін під час професійної підготовки майбутніх учителів музики, ми звернулися до 60 студентів 1-4-х курсів з питаннями анкети (див. додаток Г). Проаналізувавши результати проведеного нами опитування, нами не було виявлено особливостей серед відповідей студентів різних курсів, тож далі нами буде подано узагальнені результати.

Ми виявили, що перед вступом до закладу вищої освіти 86% студентів мали певну професійну підготовку, наприклад закінчили музичну школу або студію, школу мистецтв; інші 14% займалися індивідуально з фахівцями, або не мали жодної музичної підготовки. Усі залучені нами до опитування студенти мали відповідний рівень сертифікатів ЗНО (ті, які вступали на 1-й курс), або ж витримали творчий конкурс за їхньою музичною спеціалізацією (на 3-й курс), тобто вони мали відповідні стартові умови для навчання, причому 70%

майбутніх учителів музики перед вступом до ЗВО вже мали досвід музично-концертної діяльності.

Самостійно та незалежно майбутню професію педагога-музиканта обрали 74% студентів, 22% зробили свій вибір за порадою близьких, 4% – з огляду на перелік складених іспитів ЗНО. Проте, вважаємо за необхідне зауважити, що подобається майбутня професія тільки 65% майбутніх музичних педагогів, 15% – мають бажання пов'язати своє професійне життя із музичним мистецтвом в загальному, а саме реалізувати свої музичні здібності або переорієнтуватися після закінчення ЗВО на іншу, суміжну музичну професію; 20% – прагнуть до визнання таланту та обдарування, а також отримання диплома бакалавра або магістра. Загалом, планують працювати у сфері музично-педагогічної діяльності (вчителями чи викладачами музичного мистецтва) 50% студентів, не пов'язують свою професійну зайнятість із викладанням музичного мистецтва – 40%, а інших 10% – із професійним музичним мистецтвом взагалі.

Змістом професійної підготовки майбутнього педагога-музиканта задоволені лише 40% студентів, при цьому її загальний рівень 14% майбутні вчителі музичного мистецтва оцінили як низький, 58% – як середній та 28% – як високий. На думку студентів, які навчаються в цей час у ЗВО, потребує вдосконалення зміст таких дисциплін та напрямів професійної підготовки, як-от теоретична підготовка з музикознавства (7,5%), практична музична підготовка (23,5%), методика музичного виховання й навчання (36,5%), музично-інформатична підготовка (54%), а саме конкретно методика організації електронного, дистанційного навчання із музично-мистецьких дисциплін та предметів фахової підготовки загалом, застосування інформаційно-комунікаційних технологій в музичній творчості тощо; творчий компонент професійної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва (26,5%) – методика розвитку дитячої творчості, методика організації позакласної та позашкільної роботи з музичного мистецтва тощо. Студенти також висловили необхідність удосконалення змісту навчальних програм із фахових дисциплін відповідно до сучасних вимог (25%); ширшого запровадження новітніх

мультимедійних та інтерактивних методів навчання (35%); необхідність оновлення комп'ютерної бази закладу вищої освіти, як і змісту комп'ютерно-зорієнтованих фахових дисциплін (32%); більшої уваги до професійного виховання майбутніх педагогів-музикантів (20%); зменшення суттєвої перевантаженості теоретичними та суспільно-гуманітарними предметами в навчальному плані професійної та загальноуніверситетської підготовки за рахунок збільшення кількості годин, відведених на опрацювання фахових предметів та дисциплін практичної підготовки (15%); збільшення педагогічного керування замість безпосереднього керівництва або й, подекуди, тиску з боку педагогів на процес професійного становлення майбутніх спеціалістів (55%); створення багатогранного та багатофункціонального освітнього інформаційного середовища учбового закладу, яке б забезпечувало серйозну підтримку самостійній навчальній діяльності студентів (70%).

Таким чином, на думку вагомої частки майбутніх музичних педагогів, зміст професійної підготовки повинен відповідати специфіці їх майбутньої професійної діяльності, запитам педагогічної та виконавської практики, націлюватися на творчий розвиток студентів у напрямі музичної педагогіки, уможлиблювати академічну та професійну мобільність, надання можливості вільного вибору освітніх траєкторій та навчальних стратегій.

За результатами професійної підготовки 76% студентів наполягли на бажанні отримувати систему професійних музично-педагогічних знань, вмінь та навичок, до того ж за усіма напрямками підготовки. Бажання займатися самоосвітою висловили 65% студентів вишу, потребу в самопізнанні та самореалізації через музично-педагогічну діяльність – 40% студентів, 45% планують самореалізуватися в суто музичній сфері та лише 5% від кількості студентів над сенсом самопізнання й самореалізації не замислюються.

Технології дистанційного навчання здатні суттєвим чином підвищити рівень професійної підготовленості майбутніх педагогів-музикантів, змінити формат представлення та засвоєння навчальної інформації, а також моніторингу навчальних досягнень майбутніх фахівців. Зокрема, 80% опитаних студентів

вважає доцільним використовувати технології дистанційного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, вже мають відповідний досвід – 85% опитаних студентів, припускають, що такий досвід є отриманим ними у недостатній кількості – 65%, помітивши, що переважна більшість теоретичних курсів фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів на разі викладаються у нашому ЗВО традиційним шляхом, тоді як існують можливості їх засвоєння в системі дистанційної освіти. Загалом оцінюють свій рівень готовності до навчання засобами дистанційних інформаційно-комунікаційних технологій як високий і достатній – 80%, інші ж 20% констатують, що він є, на жаль, недостатнім.

Майбутні музичні педагоги перелічили чимало переваг дистанційного навчання, які нами були об'єднані у такі напрями, як-от:

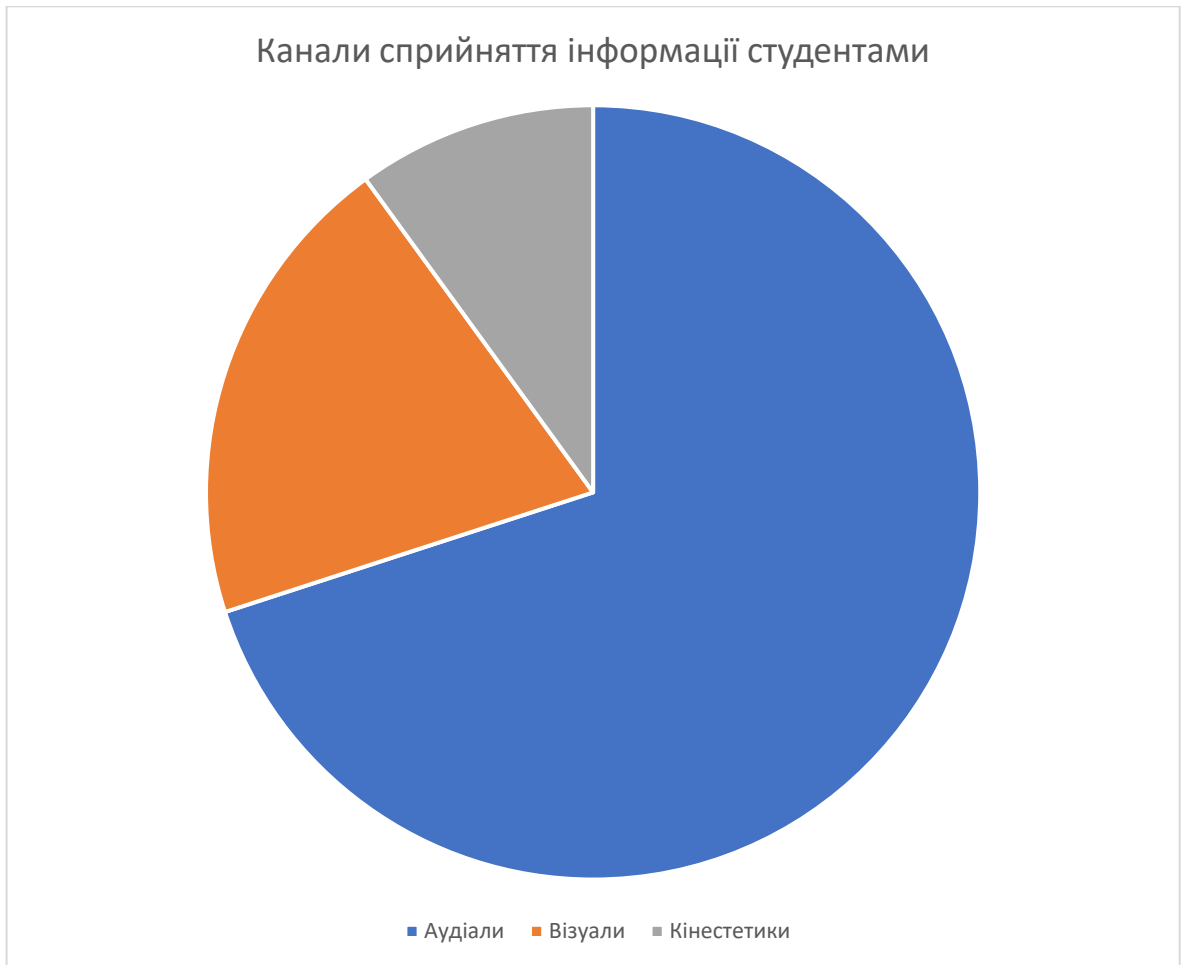
- навчання в зручному для студента темпі у будь-якому місці та будь-коли (100%);
- можливість реалізації академічної мобільності (85%);
- переадресація містких за часом видів діяльності (слухання й самоаналіз музичних творів, ознайомлення із фактичним матеріалом, теоріями, підходами, досвідом, здобутками музичного мистецтва і педагогів-практиків тощо) на інформаційно-комунікаційні технології (80 %);
- передання рутинних видів поточного, підсумкового контролю та самоконтролю комп'ютерним програмам (84%);
- швидка підтримка педагога через засоби масової комунікації (92%);
- розширення власного кола професійного спілкування, а також можливість отримувати знання у віртуальних класах у найкращих спеціалістів (100 %).

Досить переконливо та вдумливо майбутні педагоги-музиканти поставилися до створення списку недоліків дистанційного навчання фахових музично-теоретичних та мистецьких дисциплін. Зокрема, були відмічені:

- неможливість повноцінного навчання музично-педагогічній діяльності у формі дистанційного навчання (100%);
- відсутність особистої перевірки викладачем навчальних досягнень студентів (79%);
- недоступність якісних дистанційних курсів для широких мас студентів (79%);
- недостатня мотивація та організованість у ситуації вільного вибору швидкості та траєкторії фахового навчання (56%).

Переважає більшість студентів (75%) вважає, що роль викладача в системі дистанційного навчання повинна полягати в консультуванні та підтримці навчальної діяльності. Проте, як на жаль вказує 80% майбутніх педагогів-музикантів, вона зазвичай зводиться до контролю знань студентів та темпу їхньої роботи. 25% опитаних студентів зазначили, що в процесі дистанційного навчання фахових музичних дисциплін переважно використовуються електронні лекції, які є аналогічними друкованим, тестовий контроль знань, навчальні та організаційні консультації через листування та чати в соціальних мережах. Решту можливостей не дозволяє застосовувати недостатній рівень компетентності в новітніх інформаційно-комунікаційних технологіях великої кількості викладачів. 50% студентів не мали можливості отримати кваліфіковану допомогу із адаптації в дистанційному онлайн-середовищі.

Щодо опитувальника, який спрямований на визначення каналів сприйняття, через які студентам найкраще сприймати навчальну інформацію (додаток В), він показав, що найкраще сприймають інформацію студенти через аудіо-канали (72%). На другому місці – візуальний тип сприйняття (18%). Найбільш малочисельними є кінестетики (10%).

Таким чином, при укладанні навчального курсу, спрямованого на дистанційне навчання студентів, педагог повинен звертати увагу на низку факторів, які допоможуть укласти ефективний та дієвий навчальний курс.

2.1.2 Основні етапи проєктування дослідження та його структура

Використання системного підходу у процесі розробки електронних навчальних курсів, призначених для дистанційного навчання, дозволяє зробити серйозний поступ на шляху переходу від пізнавальної до прагматичної моделі освітнього процесу. Під цим ми маємо на увазі збільшення кількості користувачів, можливість використовувати запропонований електронний курс протягом тривалого часу, а також звести до мінімуму витрати часу та ресурсів для пошуку і підбору навчальної літератури та автоматизовано здійснювати контроль отриманих студентами знань.

Освітня система дистанційного навчання, що має за основу інформаційно-комунікаційні технології, має такі компоненти: навчальні матеріали у

електронному вигляді, систему управління навчальним процесом, дидактичне та методичне забезпечення процесу електронного вивчення того чи іншого курсу [5, с. 1-6]. Ми вважаємо, що дистанційне навчання студентів музичних спеціальностей має відбуватися на базі розроблених електронних курсів з фахових дисциплін, що їх вивчають у процесі підготовки майбутніх педагогів-музикантів.

Проаналізувавши навчально-методичну літературу, ми виділяємо три умови, за яких може існувати дистанційна форма навчання:

- наявність високоякісних дистанційних курсів, які є розроблені у відповідності до вимог та стандартів закладів вищої освіти;
- уможливлення доступу до глобальної інтернет-мережі та наявність належного матеріально-технічного забезпечення для навчання онлайн;
- відповідне кадрове забезпечення процесу дистанційного навчання на усіх його етапах, як-от організаційному, основному періоду навчання та підсумковому.

У працях численних вчених-методистів, а саме В. Ю. Бикова, Ю. М. Богачкова, В. М. Кухаренка, Н. Г. Сиротенко, О. В. Рибалко, ознайомлюємося із основними етапами розпрацювання курсів, що їх призначено для дистанційної форми навчання. Вчені досліджують та окреслюють систему проектування навчального курсу як «системне використання знань при умові ефективної навчальної діяльності у процесі проектування, розробки, оцінки і використання навчальних матеріалів» [20, с. 30-31]. Погоджуємося із думкою В. Ю. Бикова, що проектування навчального курсу повинно проходити кілька основних етапів, а саме аналіз, проектування, розвиток, виконання, оцінка [20, с. 34]. Розгляньмо їх детальніше:

- 1-й етап – аналіз (analysis), на якому розглядається навчальна діяльність, визначаються основні завдання щодо укладення її логіки, надається основна характеристика цільової групи, для якої здійснюється

укладання нового навчального курсу, аналізуються початкові та кінцеві вміння і знання, а також визначається головна та другорядна мета навчання;

- 2-й етап – проектування (design), на якому визначається послідовність навчального процесу, обираються методи та засоби, які будуть використовуватися в ході курсу, розробляється робоча навчальна програма;
- 3-й етап – розвиток (development), який в основному полягає у розробленні дистанційного курсу у відповідності до робочої або типової навчальної програми, так званого сценарію. Окрім того відбувається презентація курсу, добираються матеріали, вправи, завдання та тести для поточного та підсумкового контролю знань. Налагоджується робота навчального курсу та спілкування всіх учасників навчального процесу;
- 4-й етап – виконання (implementation), на якому здійснюється навчання обраної аудиторії відповідно до плану.
- 5-й етап – оцінка (evaluation), де здійснюється поточне та підсумкове оцінювання здобутих знань та вмінь студентів [29, с. 31-32].

М. М. Починкова пропонує критерії добору інформаційно-змістового наповнення курсів дистанційного навчання. Науковець пропонує увесь зміст навчального курсу розподілити на 4 основних блоки, які відображають його структуру: I – інформаційно-змістовий, II – тренувальний, III – контрольномоніторинговий, IV – довідковий [85, с. 61].

Підбір навчального матеріалу для дистанційного курсу повинен відбуватися у залежності від мети навчання, цільової аудиторії, для якої розробляється електронний курс тощо. У процесі навчання студентів на відстані відбувається трансформування навчального матеріалу в навчальну інформацію. Науковці виділяють три групи вимог до текстів та конспектів лекцій – методичні вимоги (як для усіх навчальних дисциплін), дидактичні (як для конкретних, фахових дисциплін) та суто технічні (як для курсу, призначеного для дистанційного навчання) [85, с. 64].

На нашу думку, на етапі аналізу визначається кількість студентів, які будуть навчатися за дистанційною формою, аналізується мотивація студентів та їх вік, визначаються попередньо здобуті знання, наявний або відсутній досвід навчання онлайн тощо. Дані збирають за допомогою анкетування та застосунку Google-форми, електронної пошти або інших форм.

На етапі проектування розробляють програму навчального курсу, обирають його структуру (формат), складають передмову. На думку багатьох сучасних вчених, визначення мети курсу може відбуватися базуючись на двох підходах, які доповнюють один одного – конструктивістському та зорієнтованому на ціль курсу. У закладах вищої освіти зазвичай застосовують конструктивістський підхід, який полягає в тому, що студент самостійно конструює відповідні потрібні йому знання. Ми вважаємо, що доцільно було б застосовувати обидва підходи: конструктивістський (надання студентові свободи у виборі засобів для здобуття знань) та зорієнтований на ціль (себто кінцевий результат вивчення курсу) [20, с. 43].

Проаналізувавши сучасні джерела, що пов'язані з питаннями розробки дистанційних курсів можемо стверджувати, що більшість педагогів для визначення мети навчального курсу спираються на класифікацію Б. Блума, якою передбачений їхній поділ на підвиди – пізнавальні, емоційні, рухові [20, с. 59]. Ієрархію пізнавальних цілей (за Б. Блумом) подано на рис. 2.1.

Рис.2.1. Ієрархія пізнавальних цілей за Б. Блумом

«Використання чіткої, впорядкованої системи цілей навчання, на думку Б.

Блума, дуже важливе для побудови навчального процесу у зв'язку з тим що, по-перше, знаючи цілі навчання, вчитель упорядковує їх, визначає першочергові, базові, порядок і перспективу подальшої роботи; по-друге, знання педагогом конкретних цілей дає можливість пояснити учням орієнтири в їх спільній роботі; по-третє, чітке формулювання цілей, які виражені через результати діяльності, піддається надійній і об'єктивній оцінці» [32].

Таким чином, коректне визначення мети та завдань курсу, його якісне навчально-методичне забезпечення, вдало підібрані дидактичні засоби здійснюють позитивний вплив на навчальний процес у дистанційному навчанні.

У освіті за дистанційною формою навчання до навчально-методичного забезпечення педагога відносять основи дистанційного навчання, проєктування дистанційного курсу, його інформаційно-змістове наповнення, поточний та підсумковий контроль у дистанційному навчанні, організацію навчальної діяльності зі студентами, різні форми зворотного зв'язку. Кожен із цих елементів має особливе значення, що є важливим для повноцінного використання дистанційних навчальних курсів, досягнення навчальної мети, поставлених завдань, отримання якісних результатів.

Розроблені дистанційні курси з різних навчальних дисциплін, які на цей час існують, в цілому мають схожу структуру, хоча зауважимо, що єдино прийнятих вимог щодо їх побудови наразі не існує.

У працях вітчизняних та зарубіжних дослідників подана лише орієнтовна структура дистанційного курсу. Так, за визначенням В. Ю. Бикова, «дистанційний курс – це комплекс навчально-методичних матеріалів та освітніх послуг, створених у віртуальному навчальному середовищі для дистанційного навчання на основі інформаційних і комунікаційних технологій за моделлю дистанційного навчання» [20, с. 115].

Ми поділяємо думку вченого, що основними елементами дистанційного курсу є матеріали навчально-методичного спрямування та система освітніх послуг, що їх пропонує заклад вищої освіти студентам.

Як вже згадувалося нами у попередньому розділі, серед педагогічних

засобів дистанційного навчання можна згадати такі форми проведення навчальних занять як лекція, питання-відповідь, онлайн-бесіда, відеоурок, відеолекція, семінар, семінар-практикум [85].

Систему навчально-методичних матеріалів складають електронні інтерактивні навчальні матеріали, що розміщені в мережі інтернет на різних сервісах, хмарних сховищах, або ж друковані матеріали, додаткові матеріали, розміщені на електронних носіях [20, с. 115].

Дослідники В. М. Дем'яненко та М. П. Шишкіна пропонують використовувати такі види навчальних засобів, як медіа довідники та енциклопедії, різноманітні засоби демонстрації навчального матеріалу, навчальні бази даних, віртуальні лабораторії, мультимедійні середовища, тренувальні програми, засоби поточного та підсумкового контролю знань [73].

Ми вважаємо, що до змістової системи навчально-методичних матеріалів для викладача варто віднести програму до електронного навчального курсу, конспекти навчальних занять, електронні підручники та посібники, посилання на веб-ресурси (як-от електронні словники, довідники та інше).

Ми пропонуємо таке компонування структури електронного навчального курсу.

1. Створення робочої навчальної програми, календарно-тематичного планування дистанційного курсу;
2. Розробка критеріїв оцінювання студентів;
3. Збір дидактичного матеріалу до занять із фахових музичних дисциплін відповідно до робочої навчальної програми;
4. Дотримання систематичності та послідовності під час викладу навчального матеріалу, відповідність вимогам на рахунок змісту та обсягів підручників та посібників, у тому числі й електронних;
5. Вибір інтернет-ресурсів для навчання студентів (довідники, підручники, посібники, архіви, бібліотеки, тощо);
6. Створення модулів навчальної діяльності (нотатка, глосарій, тест, веб-сторінка, веб-ресурс, завдання тощо).

Обов'язковими елементами дистанційного курсу є «Передмова до курсу», «Автори», «Тьютор», «Новини курсу», «Програма курсу», «Головна сторінка тижневого заняття».

Навчальний модуль дистанційного курсу із фахових музичних навчальних дисциплін, що їх вивчають студенти у процесі фахової підготовки може мати таку структуру:

1. *Теоретичний навчальний матеріал*, який містить обов'язкові для вивчення навчальні джерела:

– структуровані електронні матеріали, у змісті яких відображено логіку навчання за пропонованим курсом та надає студентіві теоретичні відомості з певного модулю в повному обсязі;

– термінологічний словник або глосарій;

– медіа презентації, лекції;

– додаткові електронні навчальні матеріали, а саме конспекти лекцій, аудіо- та відеоматеріали, довідкові документи, тощо.

2. *Практичні завдання*. До кожного із видів роботи визначається мета та завдання, які забезпечують формування у студентів вмінь та навичок, які є необхідні для засвоєння теми, надання методичних рекомендацій викладачами щодо їх виконання, інструкція щодо форми обробки результатів виконаної студентами роботи, критерії оцінювання. Після перевірки завдань бали студентів виставляють до електронного журналу на сторінці електронного навчального курсу.

3. *Завдання для самостійного опрацювання*. Приблизно 70 % від усіх завдань під час вивчення фахових дисциплін відводиться на самостійне опрацювання.

4. *Модульний контроль*. Для оцінювання знань, вмінь та навичок, набутих студентами під час опрацювання кожного модуля курсу, використовують індивідуальні завдання, тестування та опитування за допомогою контрольних запитань.

5. *Підсумковий контроль знань.* Успішне проєктування дистанційного курсу, вдале врахування науково-методичних, психолого-педагогічних та матеріально-технічних передумов забезпечує розробку та втілення у навчальний процес ефективного дистанційного курсу.

Використання системного підходу у розробці електронних навчальних курсів дозволяє здійснити серйозний прогрес на шляху переходу від пізнавальної до прагматичної моделі освітнього процесу та сприяє вирішенню проблем створення навчальних посібників нового покоління, що у свою чергу дає можливість:

- збільшити кількість користувачів онлайн-курсу;
- підвищити наочність представлення навчального матеріалу;
- використовувати електронний посібник протягом тривалого часу;
- звести до мінімуму витрати часу для пошуку і добору навчальної літератури;
- контролювати отримані студентами знання.

Електронний навчальний курс повинен містити текстову та графічну інформацію, відео та аудіо матеріали, вправи, практикуми. Високий ступінь ілюстративності подання навчального матеріалу виступає однією із найсильніших сторін електронних навчальних матеріалів. Поєднуючи різні способи передачі матеріалу, електронний навчальний зміст навчання забезпечує виявлення та використання студентами практично всіх видів навчально-пізнавальної активності. Це у великій мірі покращує розуміння студентом навчального матеріалу та, як наслідок, якість навчання.

Таким чином, підсумовуючи проаналізовані дослідження, можна стверджувати, що проєктування дистанційного навчального курсу складається з аналізу, розробки, перевірки, оцінки та корекції.

Вважаємо за доцільне підкреслити, що в електронному навчальному курсі педагог повинен дотримуватися чіткої ієрархії впорядкованої системи мети навчання Б. Блума, тобто «оцінка», «синтез», «аналіз», «застосування», «розуміння», «знання».

2.2. Моделі дистанційного навчання.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі закладу вищої освіти дозволяє реалізувати сучасну концепцію освіти, яка має за основу особистісно зорієнтоване і проблемне навчання. У найбільшій мірі потенціал інформаційно-комунікаційних технологій реалізовано у дистанційному навчанні [68].

Як стверджує А. Н. Богомолова (2008), «основу навчального процесу за дистанційною формою навчання складає цілеспрямоване, інтенсивне навчання учнів, яке контролюється й може відбуватися в будь-якому місці за індивідуальною траєкторією навчання, маючи комплект спеціальних засобів навчання й можливість контакту з індивідуальним тьютором, наставником» [26].

Зауважимо, що, навчаючись дистанційно, студент перебуває у так званому «персональному навчальному середовищі». Єдиної думки щодо змісту поняття «персональне навчальне середовище» на сьогодні ще не визначено.

У монографії О. О. Андрєєва під назвою «Педагогічні аспекти дистанційного навчання» (2013) зустрічаємо думку, що персональне навчальне середовище є ніщо інше як «власне інформаційне середовище, яке будує навколо себе людина з метою задоволення власних навчальних потреб (досягнення відповідних навчальних цілей), а інструменти Web 2.0 в цьому аспекті, виступають лише одним з допоміжних засобів організації власного інформаційного середовища. Термін «персональне», перш за все, означає, що навчальні цілі в кожній людині свої власні («персональні»), значить й інформаційне середовище стосовно навчальних цілей – теж буде персональне» [7, с. 55-66].

Не дивлячись на те, що організаційна складова дистанційного навчання реалізується по-різному, завжди здійснюється вибір моделей, які будуть застосовуватися.

Наведемо аналіз кількох моделей дистанційного навчання, які на даний час використовуються у закладах вищої освіти. А. В. Хуторський виділяє п'ять основних типів моделей дистанційного навчання [3]:

1. Заклад-інтернет. Дистанційне навчання тут виконує додаткову інформаційну функцію. Викладач спрямовує студентів на здобуття нових знань через засоби інтернету.

2. Заклад-інтернет-заклад. Ця модель навчання є дотичною до базової та охоплює студентів та викладачів із двох чи більше закладів, які беруть участь у спільних проєктах, що здійснюються дистанційно.

3. Студент-інтернет-викладач. Дистанційне навчання певною мірою замінює очне. Зі студентом безперервно або ж частково працює віддалений від нього викладач. Навчальна група складається із очних та дистанційних студентів. Навчальне заняття проводять у дистанційній формі, в режимі додаткової освіти та мають за мету поглиблене вивчення дисципліни із компоненту фахової підготовки майбутнього спеціаліста у закладі вищої освіти. Дистанційна форма навчання такого типу класифікується у якості додаткової до очного навчання. Можливий також варіант навчання одним викладачем студентів різних закладів. Звернімо увагу на той факт, що в вищезазначених моделях йдеться про отримання додаткової освіти в дистанційній формі.

4. Студент-інтернет-заклад. Студенти навчаються дистанційно, мають додаткові можливості для розкриття власної творчої індивідуальності. Одним із варіантів є дистанційне навчання (у випадку якщо відсутня можливість навчатися очно). Дистанційна освіта у цьому випадку є основною та максимально наближеною до очного навчання. Підкреслимо, що тут змінюються мета, зміст, форми навчання та критерії оцінювання.

5. Студент-інтернет-кілька закладів. Дистанційне навчання здійснює функцію розподіленого в просторі та часі процесу освіти. Студент навчається не лише в одному очному або дистанційному закладі, а в кількох. Навчальний заклад трансформується в персональний освітній центр. Студент має змогу обрати кілька дисциплін для поглибленого вивчення (йдеться про дисципліни за вибором) та вивчати фахові дисципліни у дистанційній формі навчання. Така модель освіти є гнучкою та дозволяє врахувати індивідуальні особливості студента.

Таким чином, всім типам дистанційного навчання притаманні наявність мети, змісту, організаційної структури, форм і методів навчання, система діагностики та оцінки результатів, а отже вибудовується дидактична система [8].

Вчені пропонують безліч моделей дистанційного навчання, однак ми звернемо увагу на ті, що стосуються студентів.

- ✓ Модель 1. За типом екстернату. Така модель призначена для студентів, які навчаються на заочній або дистанційній формах навчання;
- ✓ Модель 2. Навчання у освітньому закладі за умови неможливості проведення навчальних занять очно;
- ✓ Модель 3. Автономні навчальні системи. Навчання відбувається за допомогою підсистем технічних засобів навчання, а саме засобами телебачення, цифрових ресурсів, додаткових друкованих посібників [8, с. 67].

В. І. Снегурова виокремлює такі моделі дистанційного навчання: дистанційне вивчення навчальних дисциплін у ЗВО, дистанційне навчання з усіх дисциплін без взаємодії з викладачем, дистанційне навчання з усіх дисциплін в режимі асинхронної взаємодії з викладачем, дистанційне навчання з усіх дисциплін на основі синхронних індивідуальних консультацій, дистанційне навчання з усіх дисциплін у режимі змішаної синхронної та асинхронної взаємодії, дистанційне навчання з усіх дисциплін у режимі синхронної взаємодії [9].

Аналіз вищезгаданих моделей дистанційного навчання говорить про можливість вдосконалення форм дистанційного навчання, підбір яких цілком залежить від мети, завдань навчального процесу, кадрового, матеріально-технічного забезпечення тощо.

У ході дослідження ми спиралися на моделі, які стосуються взаємодії викладача та студента. Поділяємо думку С. М. Дерби, яка запропонувала такі різновиди дистанційної форми навчання:

- дистанційна форма навчання;

- дистанційно-очна форма навчання;
- групово-дистанційна форма;
- дистанційна форма з педагогом-куратором [9, с. 39].

Отже, як бачимо, відбувається інтегрування очних та дистанційних форм навчального процесу, що дозволяє найбільш ефективно поглибити знання студентів із фахових дисциплін, ліквідувати прогалини в їхніх знаннях. С. Г. Литвинова запропонувала наступні моделі дистанційного навчання: класичні, модифіковані, інноваційні. Відобразимо їх у таблиці:

Таблиця 2.1

Моделі дистанційної освіти

Класичні	Модифіковані	Інноваційні
Самостійна робота студентів	Інтерактивне телебачення	Навчання студентів у курсі, створеному із метою дистанційного навчання
Розподільна група	Мережеве навчання та застосування кейс-технологій	
Відкрита освіта + група	Інтеграція очної та дистанційної форм навчання	

Отже, модель «Відкрита освіта + клас» передбачає застосування традиційних друкованих матеріалів, інших засобів навчання (відеозаписів, звукозаписів), які повинні забезпечити студентів можливість здобуття знань за індивідуальним планом, використовуючи за потреби інтерактивні телекомунікаційні технології. Модель «Розподільна група» побудована на організації навчального процесу в режимі реального часу. Навчальне заняття ведеться з групою очних студентів одночасно з «віддаленими» студентами за допомогою інтерактивних телекомунікацій або відеоконференцій. Використання моделі припускає, що студенти збираються в призначений час перед своїми комп'ютерами або в аудиторії та комунікують через засоби скайп-технологій,

вебінарів тощо [29, с. 19]. Модифіковані моделі включають в себе інтерактивне телебачення, мережеве навчання та кейс-технології, поєднання очних і дистанційних форм навчання. Інноваційні є online-інтерактивним навчальним середовищем. Інноваційна модель дистанційного навчання має за мету навчання студентів на дистанційному курсі.

Отже, підсумовуючи вищезгадане, виокремлюємо моделі дистанційного навчання, які відображаємо у таблиці.

Таблиця 2.2

Моделі дистанційного навчання

Дистанційне навчання фахових дисциплін	Дистанційне навчання усіх фахових дисциплін без взаємодії з викладачем	Дистанційне навчання всіх дисциплін у режимі асинхронної взаємодії	Дистанційне навчання усіх дисциплін на основі синхронних індивідуальних консультацій з викладачем	Дистанційне навчання усіх дисциплін в режимі змішаної взаємодії	Дистанційне навчання всіх дисциплін у режимі синхронної взаємодії
Частково дистанційне навчання, коли частина дисциплін вивчається традиційно, а інша – дистанційно	Дистанційне навчання окремих дисциплін без взаємодії з викладачем	Дистанційне навчання окремих дисциплін у режимі асинхронної взаємодії викладача та студента	Дистанційне навчання окремих дисциплін на основі синхронних індивідуальних консультацій з викладачем	Дистанційне навчання окремих дисциплін в режимі змішаної взаємодії	Дистанційне навчання окремих дисциплін у режимі синхронної взаємодії викладача та студента
Отримання додаткового дистанційного навчання дисциплін	Отримання додаткової дистанційної освіти без взаємодії з викладачем	Отримання додаткової дистанційної освіти без взаємодії з викладачем у режимі асинхронної взаємодії	Отримання додаткової дистанційної освіти без взаємодії з викладачем на основі синхронних індивідуальних консультацій	Отримання додаткової дистанційної освіти без взаємодії з викладачем на основі змішаної взаємодії	Отримання додаткової дистанційної освіти у режимі синхронної взаємодії

Дослідження проблеми використання моделей дистанційного навчання дозволяє нам зробити висновок, що автори навчальних курсів обирають абсолютно різні підходи до їхньої класифікації.

Під час процесу дистанційного навчання викладач може використовувати різні методи навчання, будувати індивідуальну траєкторію як для групи, так і для одного студента. Переваги навчання в асинхронному режимі роблять можливим для студента використати максимум додаткових джерел, переглянути відеоматеріали, прослухати аудіозаписи. Викладач може сконструювати різні типи навчальних занять із використанням тих форм дистанційного навчання та застосовувати ті технології, які будуть доречними на заняттях.

На сьогоднішньому етапі розвитку освіти, освітніх моделей дистанційного навчання існує вже чимало, але найбільш вдалими для студентів є модифіковані (очні й дистанційні форми). Викладач обирає відповідну модель, ставить перед студентами мету, відбирає форми та методи роботи, надає консультації, оцінює діяльність студентів, підтримує взаємозв'язок із ними протягом усього періоду навчання.

Активне використання дистанційних форм навчання, як і інших технічних засобів навчання стає невід'ємною частиною нового етапу розвитку вітчизняної освіти.

Отже, моделі, запропоновані науковцями, на разі задовольняють освітні потреби студентів, дають їм змогу реалізувати значну частину завдань, у тому числі й під час здобуття додаткових знань. Однак виникають питання проектування методичної системи для виконання освітніх завдань у різних моделях.

Для ефективного запровадження форм дистанційного навчання в освітній процес закладів вищої освіти, необхідно регулярно проводити апробацію дистанційних курсів із фахових та загальних дисциплін та періодично повертатися до вироблення методичних рекомендацій щодо навчання студентів на відстані.

2.3. Структура онлайн-занять на платформах дистанційного навчання

Типології навчальних занять сьогодні присвячено безліч наукових праць, однак ця проблема й сьогодні є причиною численних дискусій у сучасній дидактиці.

Заняття із фахових музично-мистецьких дисциплін у процесі підготовки майбутнього педагога-музиканта повинні проводитися із залученням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, і тому виникає потреба у дослідженні типів та структури онлайн-занять із використанням дистанційних технологій.

Такими науковцями як Г. В. Ситар та Є. М. Смирнова-Трибульська наведено визначення дистанційного (електронного) заняття для студентів закладів вищої освіти [17, с. 40-46]. Орієнтуючись на їхнє трактування, ми пропонуємо онлайн-заняттям називати основну структурну одиницю дистанційного курсу, яка повинна містити у собі навчальний матеріал та дозволяти керування навчально-пізнавальною діяльністю студентів.

Унаочнимо види навчальних занять у ЗВО на рисунку (рис. 2.2)

Рисунок 2.2. Види навчальних занять у закладах вищої освіти.

Задля унаочнення проведення онлайн-занять із фахових музичних дисциплін у процесі навчання майбутніх педагогів-музикантів, пропонуємо розглянути лекцію із дисципліни «Світова музична література» на тему «М. І.

Глінка – засновник російської класичної музики», та можливість проведення її в онлайн-режимі.

Наведемо план лекції:

1. Організаційний момент (повідомлення теми, мети);
2. Актуалізація опорних знань:
 - 2.1. Дати характеристику розвитку російської музичної культури у першій половині XIX століття. Нові жанри, музичні форми;
 - 2.2. Дати характеристику творчості композитора-романсста першої половини XIX століття О. Аляб'єва. Романси : «Я вас любил», сл. О. Пушкіна, «Соловей», сл. О. Дельвіга;
 - 2.3. Проаналізувати творчість композитора-романсста першої половини XIX століття О. Варламова. Романси: «Красный сарафан» сл. М. Циганова, «На заре ты ее не буди» сл. О.Фета, «Кто жизнью хочет насладится» сл. О. Пушкіна;
 - 2.4. Проаналізувати творчість композитора-романсста першої половини XIX століття О.Гурільова. Романси : «Я помню робкое желанье» сл. О.Відерніков, «Не слышно на палубе песен» сл. М.Щербини.
 - 2.5. Проаналізувати творчість композитора-романсста першої половини XIX століття О. Верстовського. Романси: «Старый муж, грозный муж» О.Пушкіна;
 - 2.6. Виконати тести по темі «Російська музична культура першої половини XIX століття»;
3. Сприймання і усвідомлення знань. Презентація.
 - 3.1. М.І.Глінка – засновник російської класичної музики;
 - 3.2. Дитячі та юнацькі роки життя композитора;
 - 3.3. Ранній період творчості М.Глінки (1825 – 1834);
 - 3.4. Період творчої зрілості . Значення оперних творів (1834 – 1844);
 - 3.5. Останній період. Симфонічна творчість. «Арагонська хота» ;
 - 3.6. Використання твору в розділі «слухання музики» на уроках «музичного мистецтва » в ЗНЗ (відеоролик);
4. Закріплення матеріалу;

5. Підсумок заняття;
6. Оцінювання роботи студентів;
7. Домашнє завдання.

Орієнтовна технологічна карта лекційного заняття засвоєння нових знань у синхронному режимі з допомогою платформи Google meet

<i>Етапи лекційного заняття</i>	<i>Хід лекційного заняття, інтернет-ресурси</i>	<i>Додаткові матеріали до заняття</i>
1. Організаційний момент. Повідомлення теми та мети заняття.	Презентація (сервіс Scribd, Prezi, Calameo або інші).	1) Цікаві факти з життя М. І. Глінки: https://uk.perish.info/1564-mikhail-ivanovich-glinka-biography-interesting-facts.html 2) Коротке відео про композитора: https://youtu.be/tvOyer_qefk
2. Актуалізація опорних знань студентів.	Форма повідомлення студентами матеріалу «Мікрофон». Використання YouTube для ілюстрування уривків романсів та пісень композиторів-романсистів.	Російські романси та пісні у виконанні Г. Писаренко: https://youtu.be/_xrEYql1b4
3. Сприймання та усвідомлення нових знань студентів.	Презентація (сервіс Scribd, Prezi, Calameo або інші).	Романси М. Глінки у виконанні Г. Вишневської: https://youtu.be/KGgNR1PMQ-o Опера «Іван Сусанін» https://youtu.be/Pu93r6IYCiM
4. Закріплення матеріалу.	Інтерактивні завдання на платформі Wordwall.	М. Глінка «Вальс-фантазія» https://youtu.be/bLt1zpXhEK0
5. Підсумок лекції.	Презентація (сервіс Scribd, Prezi, Calameo або інші).	
6. Оцінювання роботи студентів.	Оцінювання тестових завдань на навчальних платформах.	
7. Домашнє завдання.	Google-форма.	

Звернімо увагу на те, що додаткові матеріали до заняття можуть бути використані студентами вдома, для додаткового ознайомлення та поглиблення знань із теми та є необов'язковими для використання впродовж лекції.

На етапі актуалізації опорних знань студентів, записи із платформи YouTube для зручності можуть бути організовані між собою з допомогою різноманітних платформ – Google Forms, Moodle, Padlet та інших.

Створена презентація до лекції наведена нами у додатку Д.

Досить цікавими можуть бути інтерактивні завдання та тести, створені на платформі Wordwall. Проілюструємо деякі з них.

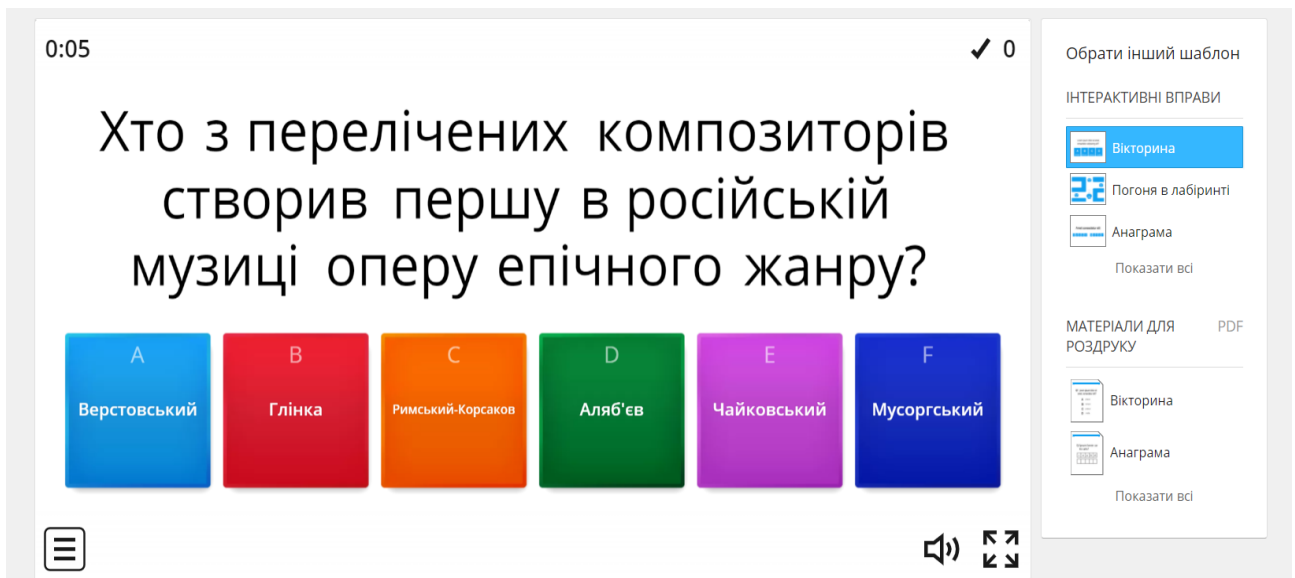

Рис. 2.3. «Вікторина»

Рис. 2.4. «Випадкові карти»

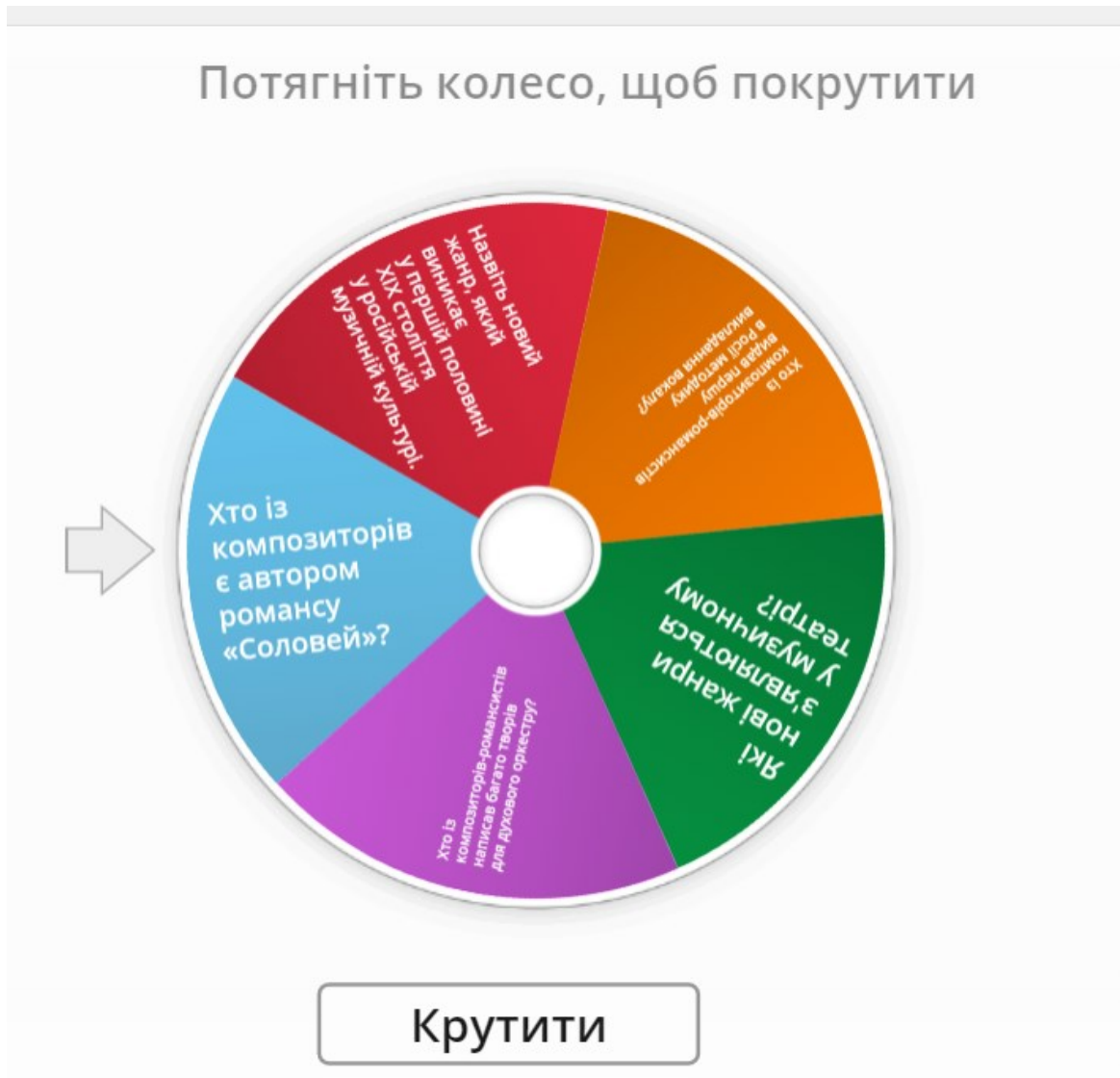

Рис. 2.5. «Колесо фортуни»

Рис. 2.6. «Випадковий номер»

Із метою оцінювання знань студентів можна використовувати створення тестів на платформах Google-form, Wordwall, Moodle, Kahoot та інші. Після виконання студентами тестових завдань, викладач може бачити бали, отримані студентами за певні види роботи. Зауважимо, що на вищезгаданих платформах можливо також використовувати й інші види завдань – відкриті відповіді, «правда/неправда», створювати музичні вікторини, кросворди та багато іншого.

Висновки до другого розділу

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі закладу вищої освіти дозволяє реалізувати сучасну концепцію освіти, яка має за основу особистісно зорієнтоване і проблемне навчання. У найбільшій мірі потенціал інформаційно-комунікаційних технологій реалізовано у дистанційному навчанні.

Активне використання дистанційних форм навчання, як і інших технічних засобів навчання стає невід'ємною частиною нового етапу розвитку вітчизняної освіти.

Моделі, запропоновані сучасними вітчизняними науковцями, на разі задовольняють освітні потреби студентів, дають їм змогу реалізувати значну частину завдань, у тому числі й під час здобуття додаткових знань. Однак виникають питання проектування методичної системи для виконання освітніх завдань у різних моделях.

Для ефективного запровадження форм дистанційного навчання в освітній процес закладів вищої освіти, необхідно регулярно проводити апробацію дистанційних курсів із фахових та загальних дисциплін та періодично повертатися до вироблення методичних рекомендацій щодо навчання студентів на відстані.

Існують такі моделі дистанційного навчання: дистанційне вивчення навчальних дисциплін у ЗВО, дистанційне навчання з усіх дисциплін без

взаємодії з викладачем, дистанційне навчання з усіх дисциплін в режимі асинхронної взаємодії з викладачем, дистанційне навчання з усіх дисциплін на основі синхронних індивідуальних консультацій, дистанційне навчання з усіх дисциплін у режимі змішаної синхронної та асинхронної взаємодії, дистанційне навчання з усіх дисциплін у режимі синхронної взаємодії.

Різновидами дистанційної форми навчання є власне дистанційна форма навчання; дистанційно-очна форма навчання; групово-дистанційна форма; дистанційна форма з педагогом-куратором.

Таким чином, відбувається інтегрування очних та дистанційних форм навчального процесу, що дозволяє найбільш ефективно поглибити знання студентів із фахових дисциплін, ліквідувати прогалини в їхніх знаннях.

Заняття із фахових музично-мистецьких дисциплін у процесі підготовки майбутнього педагога-музиканта повинне проводитися із залученням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, і тому виникає потреба у дослідженні типів та структури онлайн-занять із використанням дистанційних технологій.

Орієнтуючись на трактування вчених, ми пропонуємо онлайн-заняттям називати основну структурну одиницю дистанційного курсу, яка повинна містити у собі навчальний матеріал та дозволяти керування навчально-пізнавальною діяльністю студентів.

Розглянувши план лекційного заняття з історії світової музичної літератури, доходимо висновку, що теми лекційних занять можна вдало доповнювати онлайн-матеріалами із метою покращення засвоєння студентами знань із дисципліни. Процес компілювання навчальних онлайн-курсів із музичних фахових дисциплін потребує апробації серед студентів, проте розробка таких курсів є необхідною у сьогочасних умовах розвитку злобуття освіти через інформаційно-комунікаційні технології.

ВИСНОВКИ

1. Становлення мистецької освіти через засоби дистанційного навчання набувають сьогодні особливої ваги слідом за необхідністю переходу на дистанційну освіту через всесвітню пандемію COVID-19. На сьогоднішній час основним завданням мистецьких закладів вищої освіти є створення належних умов до безперервного та якісного доступу до мережі Інтернет, розроблення якісних онлайн-курсів, які змогли б вдало здійснити основні завдання, поставлені перед здобувачами вищої освіти. Особливо нагальними є питання покращення технічних, економічних та організаційних умов праці, забезпечення високої мотивації праці науково-педагогічних працівників, надання їм відповідних матеріальних та нематеріальних стимулів задля якісної професійної діяльності.

Практичне застосування мережевих і мультимедійних технологій в музичній освіті передбачає створення програм і навчально-методичних комплексів на електронних носіях для подальшого їх використання в навчальному процесі, використання різноманітних можливостей інших інформаційно-комунікаційних технологій задля створення мультимедійного середовища. Використання мультимедіа сприяє покращенню ефективності навчального процесу, оскільки має на меті засвоєння знань не лише через потребу, але й за бажанням, адже сьогочасні дистанційні та мультимедійні технології дають широкі можливості учням урізноманітнити свою навчально-пізнавальну діяльність.

2. У ході дослідження нами була проаналізована широка джерельна база. У вітчизняній науці про педагогіку стан дослідження феномена дистанційного навчання представлений працями численних науковців (С. Атанасян, В. Биков, Р. Гуревич, М. Кадемія, Н. Морзе, Н. Панаріна, Є. Полат); окрім того, ми розглядали педагогічні аспекти відкритого дистанційного середовища (О. Андреев, В. Беспалько, О. Коломієць, В. Кухаренко). У ході дослідження важливо було розглянути методичні особливості організації навчального процесу в різних дистанційних моделях, та зокрема в середовищі Moodle (М.

Васильєв, Р. Вернидуб, В. Сергієнко, Ю. Триус, В. Франчук, А. Худяков). Ретельно дослідженою вважається проблема організації самостійної навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти за допомогою технологій дистанційного навчання (Н. Бойко, У. Дудка, І. Захарова, В. Логвіненко, О. Муковіз, О. Цись тощо).

Особливості процесу професійної підготовки майбутніх педагогів мистецького фаху окреслено у наукових викладах таких вчених як Л. Гаврілова, Н. Гуральник, М. Лещенко, Л. Масол, В. Орлов, Г. Орловський, О. Отич, Л. Паньків, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Стукалова, С. Шаргородська, а власне майбутніх учителів музичного мистецтва – у розвідках Ю. Азарова, А. Болгарського, В. Гури, А. Зайцевої, Н. Овчаренко, Н. Провозіної, Є. Проворової, Т. Рейзенкінд, Р. Савченко, Л. Уколової, В. Федоришина, С. Філатова, О. Хоружої, В. Шульгіної та інших.

Слідом за аналізом наукових викладів вищезгаданих науковців, доходимо висновку, що досліджувана нами проблема є актуальною та своєчасною, оскільки сьогочасна освіта ставить перед нами нові виклики, пов'язані з удосконаленням системи освіти засобами онлайн-технологій.

3. Задля з'ясування психолого-педагогічних засад дистанційного навчання та можливості впровадження навчання фахових дисциплін під час професійної підготовки майбутніх учителів музики, ми звернулися до 60 студентів 1-4-х курсів із анкетуванням. Окрім того, нами було проведено анкетування щодо каналів сприйняття студентів. У ході дослідження ми вважали, що саме визначення каналу сприйняття студентів є невід'ємним фактором при укладанні дистанційних курсів, адже саме завдяки цьому педагог може підібрати матеріали, які будуть особливо ефективні.

На думку вагомої частки майбутніх музичних педагогів, зміст професійної підготовки повинен відповідати специфіці їх майбутньої професійної діяльності, запитам педагогічної та виконавської практики, націлюватися на творчий розвиток студентів у напрямі музичної педагогіки, уможливлювати академічну та професійну мобільність, надання можливості вільного вибору освітніх

траєкторій та навчальних стратегій.

Майбутні музичні педагоги перелічили чимало переваг дистанційного навчання, які нами були об'єднані у такі напрями, як до прикладу навчання в зручному для студента темпі у будь-якому місці та будь-коли, можливість реалізації академічної мобільності, переадресація містких за часом видів діяльності (слухання й самоаналіз музичних творів, ознайомлення із фактичним матеріалом, теоріями, підходами, досвідом, здобутками музичного мистецтва і педагогів-практиків тощо) на інформаційно-комунікаційні технології, передання рутинних видів поточного, підсумкового контролю та самоконтролю комп'ютерним програмам, швидка підтримка педагога через засоби масової комунікації, розширення власного кола професійного спілкування, а також можливість отримувати знання у віртуальних класах у найкращих спеціалістів.

4. Інтегрування очних та дистанційних форм навчального процесу безсумнівно є однією із частин сучасної освіти, що дозволяє найбільш ефективно поглибити знання студентів із фахових дисциплін, ліквідувати прогалини в їхніх знаннях.

Заняття із фахових музично-мистецьких дисциплін у процесі підготовки майбутнього педагога-музиканта належить проводити із залученням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, і тому виникає потреба у дослідженні типів та структури онлайн-занять із використанням дистанційних технологій.

У другому розділі дослідження нами було розглянуто план лекційного заняття з історії світової музичної літератури. Ми дійшли висновку, що теми лекційних занять можна вдало доповнювати онлайн-матеріалами із метою покращення засвоєння студентами знань із дисципліни.

Без сумніву, процес укладання навчальних онлайн-курсів із музичних фахових дисциплін потребує апробації серед студентів, проте розробка таких курсів є необхідною у сьогочасних умовах розвитку здобуття освіти через інформаційно-комунікаційні технології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллин Э. Б. Теория музыкального образования : учеб. для студ. / Э. Б. Абдуллин, Е. В. Николаева. – Москва : Академия, 2004. – 336 с.
2. Азаров Ю. П. Тайны педагогического мастерства / Юрий Петрович Азаров. – Москва : Изд-во МПСИ; Воронеж : Изд-во МОДЭК, 2004. – С.78–79.
3. Аксиологічні засади формування музично-педагогічної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва / З. С. Дубовий, Т. Д. Сидоренко, О. М. Ярошенко [та ін.] // International Academy Journal Web of Scholar. – 2018. – № 11. – С. 44–47.
4. Алексеєва Г. М. Використання комп'ютерних технологій у школі / Г. М. Алексеєва // Управління школою. – 2012. – С. 112.
5. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи : курс лекцій : модульне навчання / Анатолій Миколайович Алексюк. – Київ : ІСДО, 1993. – 220 с.
6. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды : В 2-х т. Т. I. / Б. Г. Ананьев. – М. : Педагогика, 1980. – 232 с.
7. Андреев А. А. Дидактические основы дистанционного обучения : учеб. пособие / Александр Александрович Андреев. – Москва : РАО, 1999. – 120 с.
8. Андреев А. А. Дидактические основы дистанционного обучения в высших учебных заведениях: дис. докт. пед. наук: 13.00.08 / Андреев А. А. – М. : РАО, 1999. – 289 с.
9. Андреев А. А. Солдаткин В. И. Дистанционное обучение: сущность, технология, организация. – М.: Издательство МЭСИ, 1999. – 196 с.
10. Андреев А. В. Практика электронного обучения с использованием Moodle / А. В. Андреев, С. В. Андреева, И. Б. Доценко. – Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2008. – 146 с.
11. Андреев А. А. Введення в дистанційне навчання : [навчально-методичний посібник] / А. А. Андреев. – М. : ВУ, 1997.

12. Андрущенко В. П. Педагогіка вищої школи / В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волощук [та ін.] ; за ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. – Київ : Педагогічна думка, 2009. – 256 с.
13. Анисимов А. М. Работа в системе дистанционного обучения Moodle : [учебн. пособ. 2-е изд. испр. и допол.] / Александр Михайлович Анисимов. – Х. : ХНАГ, 2009. – 292 с.
14. Аристова Л. П. Активность учения школьника / Людмила Павловна Аристова. – Москва : Просвещение, 1968. – 139 с.
15. Архангельский С. И. Лекции по научной организации учебного процесса в высшей школе / Сергей Иванович Архангельский. – Москва : Высшая школа, 1976. – 200 с.
16. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы : учеб-метод. пос. / Сергей Иванович Архангельский. – Москва : Высшая школа, 1980. – 368 с.
17. Атанасян С. Л. Формирование информационной образовательной среды педагогического вуза : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания» / С. Л. Атанасян ; ИСМО, РАО. – Москва, 2009. – 49 с.
18. Атанов Г. Возрождение дидактики – залог развития высшей школы / Геннадий Атанов. – Донецк : ДОУ, 2003. – 180 с.
19. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды : научное издание / Юрий Константинович Бабанский. – Москва : Просвещение, 1989. – 556 с.
20. Бабаян Ю. О. Формування рефлексивної компетентності майбутнього вчителя початкових класів / Ю. О. Бабаян, К. Ф. Нор // Формування професійної компетентності майбутнього вчителя / заг. ред. С. І. Якименко. – Київ : Вид. Дім «Слово», 2011. – С. 231–266.
21. Барбіна Є. С. Формування педагогічної майстерності в системі безперервної педагогічної освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Барбіна Єлизавета Сергіївна ; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – Київ, 1998. – 459 с.

22. Баренбойм Л. А. Путь к музицированию / Лев Аронович Баренбойм. – Ленинград : Сов. композитор, 1979. – 352 с.
23. Бендера І. М. Організація самостійної роботи студентів агроінженерних спеціальностей : монографія / Іван Миколайович Бендера. – Київ: Наукметодцентр аграрної освіти, 2007. – 364 с.
24. Бермус А. Г. Методологические основы модернизации высшего профессионального образования в парадигме качества / А. Г. Бермус // Славянская педагогическая культура. – 2005. – № 4. – С. 77–79.
25. Беспалько В. П. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов / В. П. Беспалько, Ю. Г. Татур. – Москва : Высшая школа, 1989. – 141 с.
26. Белікова В. В. Філософські засади музичної освіти / В. В. Белікова // Музична освіта: філософський, мистецтвознавчий та педагогічний наголоси : монографія / ред. Н. А. Овчаренко, Я. В. Шрамка. – Кривий Ріг : ФО-П Чернявський Д. О., 2018. – С. 6–51.
27. Биков В. Ю. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення / В. Ю. Биков, В. В. Лапінський // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2012. – № 2. – С. 3–6.
28. Блауберг И. В. Проблема целостности и системный подход / Игорь Викторович Блауберг. – Москва : Эдиториал УРСС, 1997. – 235 с.
29. Блог-квести з музичної освіти / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського [Електронний ресурс].
30. Бобакова І. П. Самостійна робота як фактор удосконалення процесу підготовки майбутнього вчителя музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. П. Бобакова ; Національний пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 1998. – 19 с.
31. Бойко Н. І. Організація самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика

- професійної освіти» / Н. І. Бойко; Національний пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2008. – 27 с.
32. Большая биографическая энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://enc-dic.com/enc_biography/ (дата звернення: 3.12.2018).
33. Бондар В. Теорія і методика навчання, технологія і педагогічна техніка: їх сутність, взаємозв'язок / В. Бондар // Педагогічні науки : зб. наук. праць / Херсонський державний університет. – Херсон : Айлант, 2000. – Вип. 13. – С. 17–21.
34. Бондаренко А. В. Формування пізнавальної самостійності майбутніх учителів музики з використанням мультимедійних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання музики» / А. В. Бондаренко ; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2013. – 20 с.
35. Бордовская Н. В. Педагогика / Н. В. Бордовська, А. А. Реан. – Санкт-Петербург : Питер, 2000. – 304 с.
36. Брокгауз. Философия: Концепции, мыслители, понятия / пер. с нем. Е. В. Алымова, С. Л. Бурмистров, А. А. Грякалов. – Санкт-Петербург : Амфора 2010. – 423 с.
37. Буряк В. К. Образование в информационном обществе / В. К. Буряк // Філософія освіти. – 2006. – № 1(3). – С. 89–100.
38. Буряк В. К. Самостійна робота з книгою / В. К. Буряк. – Київ : Знання, 1990. – 48 с.
39. Буряк В. К. Управление учебным процессом / В. К. Буряк // Специалист. – 1993. – № 3. – С. 25–27.
40. Варнавська Л. І. Комп'ютерні технології у музичній освіті / Л. І. Варнавська // Музична освіта: філософський, мистецтвознавчий та педагогічний наголоси : монографія / ред. Н. А. Овчаренко, Я. В. Шрамка. – Кривий Ріг : ФО-П Чернявський Д. О., 2018. – С.280–299.
41. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. Т. Бусел. – Київ-Ірпінь : ВТФ Перун, 2003. – 1440 с.

- 42.Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А. А. Вербицкий. – Москва : Высшая школа, 1991. □ 207 с.
- 43.Взаимодействие и интеграция искусств в полихудожественном развитии школьников : [сб. науч. ст.] / ред. Г. П. Шевченко и Б. П. Юсова. – Луганск : ЛППИ, 1990. – 180 с.
- 44.Вишнівський В. В. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів : навчальний посібник / В. В. Вишнівський, М. П. Гніденко, Г. І. Гайдур, О. О. Ільїн. – Київ : ДУТ, 2014. – 140 с.
- 45.Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / Світлана Сергіївна Вітвицька. – Київ : Центр навчальної літератури, 2011. – 384 с.
- 46.Волкова Е. В. Произведения искусства – предмет эстетического анализа / Елена Васильевна Волкова. – Москва : Изд-во МГУ, 1976. – 286 с.
- 47.Волкова Н. П. Педагогіка : підручник / Наталія Павлівна Волкова. – Київ : Академія, 2001. – 576 с.
- 48.Гаврилова Л. Г. Феномен мультимедиа: технологический, культурологический и искусствоведческий взгляд / Л. Г. Гаврилова // Университетский комплекс как региональный центр образования, науки и культуры [Электронный ресурс]. – Оренбург : ОГУ, 2015. – Режим доступа : http://conference.osu.ru/assets/files/conf_info/conf11/s13.pdf (дата обращения: 12.10.2018).
- 49.Гаврілова Л. Г. Система формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л. Г. Гаврілова ; Національний пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2015. – 44 с.
- 50.Гаврілова Л. Оновлення методів музичного виховання у професійній підготовці майбутніх учителів музики в контексті інформатизації сучасної мистецької освіти / Л. Гаврілова // Професіоналізм педагога: теоретичні й

методичні аспекти : зб. наук. праць. – Слов'янськ : ДВНЗ «ДДПУ», 2016. – Вип. 4. – С. 15–24.

51. Гарбар Г. А. Розвиток пізнавальної самостійності студентів (на матеріалі курсу «Поліфонія») : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец.13.00.02 «Теорія і методика навчання музики» / Г. А. Гарбар ; Київ. нац. ун-т культури і мистец. – Київ, 2001. – 19 с.
52. Герасименко Н. О. Дидактичні умови організації самостійної роботи студентів педагогічних університетів в процесі навчання іноземних мов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Герасименко Надія Олександрівна; Криворізьк. держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2012. – 215 с.
53. Герасимова Н. Є. Внутрішньоособистісні конфлікти в процесі соціальної адаптації студентів до умов вищих навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Н. Є. Герасимова ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – Київ, 2004. – 21 с.
54. Герасимова О. І. Формування рефлексивних умінь студентів педагогічного університету в процесі навчання філологічних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Герасимова Ольга Іванівна ; Криворізьк. держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2014. – 220 с.
55. Гершунский Б. С. Педагогическая прогностика: методология, теория, практика / Борис Семенович Гершунский. – Харьков : Высшая школа, 1986. – 200 с.
56. Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / Сергей Иванович Гессен. – Москва : Школа-Пресс, 1995. – 448 с.
57. Голант Е. Я. О развитии самостоятельности и творческой активности учащихся в процессе обучения / Евгений Яковлевич Голант. – Казань : Татарское кн. изд-во, 1971. – 134 с.
58. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.

- 59.Гребенюк О. С. Основы педагогики индивидуальности : учеб. пособие / О. С. Гребенюк, Т. Б. Гребенюк. – Калининград : Калинингр. ун-т., 2000. – 572 с.
- 60.Грицишина Н. А. Технология «воркшоп» (workshop) как одна из новых форм и методов обучения студентов иностранному языку / Н. А. Грицишина // Альманах современной науки и образования. – 2012. – № 3 (58). – С. 49–52.
- 61.Гура В. Анализ экспериментальной методики формирования музыкально-теоретических знаний будущих учителей музыки (на материале украинского песенного фольклора) / В. Гура // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://jurnal.org/articles/2012/ped42.html> (дата обращения 16.08.2016).
- 62.Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр. – Львів, 2012. – 506 с. Адамова І. Дистанційне навчання: сучасний погляд на проблеми. [Електронний ресурс] / І. Адамова, Т. Головачук // Витоки педагогічної майстерності. – Випуск 10. – 2012. – Режим доступу до журн. : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/389/1/Adamova.pdf>
- 63.Естетичний досвід вчителя: теорія і практика : [монографія] / Н. І. Бутенко, І. А. Зязюн, М. П. Лещенко та ін.; наук. ред. В. Г. Бутенко. – Херсон, 1997. – 214 с.
- 64.Євтушенко Н. І. Формування пізнавальної самостійності майбутніх учителів у процесі навчання гуманітарних дисциплін: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Євтушенко Наталя Іванівна ; Криворізьк. держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2010. – 275 с.
- 65.Єременко О. В. Консолідаційний підхід: особливості реалізації в хореографічно-педагогічній освіті / О. В. Єременко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. – № 8 (72). – С. 3–12.

- 66.Жарова Л. В. Учить самостоятельности : кн. для учителя / Лидия Владимировна Жарова. – Москва : Просвещение, 1993. – 203 с.
- 67.Зайцева І. В. Мотивація учіння студентів : монографія / Інна Володимирівна Зайцева. – Ірпінь, 2000. – 191 с.
- 68.Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 01.07.2014 № 1556-VII. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page?text (дата звернення: 01.06.2018).
- 69.Законодавство України: офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.uazakon.com> (дата звернення: 2010–2018).
- 70.Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования. Практикум : учеб. пособие / Эвальд Фридрихович Зеер. – Москва : Академия, 2008. – 144 с.
- 71.Зимняя И. А. Педагогическая психология : учеб. пособие / Ирина Алексеевна Зимняя. – Ростов н/Д. : Феникс, 1997. – 480 с.
- 72.Зязюн І. А. Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи / Іван Андрійович Зязюн. – Київ : КПЕК, 2003. – 679 с.
- 73.Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Евгений Павлович Ильин. – Санкт-Петербург : Питер, 2011. – 512 с.
- 74.Информационно-технологическое обеспечение образовательного процесса государств–участников СНГ : сборник докладов Международной интернет-конференции, Минск, 1–30 ноября 2012 г. / редкол.: М. А. Журавков (отв. ред.) [и др.]. [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://ito.bsu.by/mod/page/view.php> (дата обращения: 15.10.2013).
- 75.Карелин А. Большая энциклопедия психологических тестов / А. Карелин. – Москва : КСП+, 2007. – 420 с.
- 76.Келли Д. А. Теория личности. Психология личных конструктов / Джордж А. Келли ; пер. с англ., ред. А. А. Алексеев. – СПб. : Речь, 2000. – 249 с.

- 77.Кічук Н. В. Формування творчої особистості вчителя : навч. посіб. / Надія Василівна Кічук. – Київ : Либідь, 1991. – 96 с.
- 78.Кларин М. В. Педагогическая технология / Михаил Владимирович Кларин. – Москва : Просвещение, 1989. – 176 с.
- 79.Кобыляцкий И. И. Основы педагогики высшей школы / Иван Иванович Кобыляцкий.– Киев-Одесса : Высшая школа, 1978. – 287 с.
- 80.Козаков В. А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение : монография / Виталий Андреевич Козаков. – Київ : Вища школа, 1990. – 248 с.
- 81.Козир А. В. Педагогічна складова безперервної освіти викладача мистецьких дисциплін / А. В. Козир, Е. М. Кучменко // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. – 2017. – № 1. – С. 80–85.
- 82.Кондратьева Л. Л. Учебная модель профессиональной деятельности как условие активного освоения теории и практики / Л. Л. Кондратьева, Г. В. Лазутина, Е. И. Пронин // Активность личности в обучении (психолого-педагогический аспект). – Москва : НИИВШ, 1986. – С. 80–101.
- 83.Кондрашова Л. В. Превентивная педагогика / Лидия Валентиновна Кондрашова. – Київ : Вища школа, 2005. – 231 с.
- 84.Коновець С. В. Естетичні та етичні засади оптимізації професійної діяльності викладачів образотворчого мистецтва вищих навчальних закладів : посібник / Світлана Володимирівна Коновець. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 148 с.
- 85.Kozma R. B. Learning with media / R. B. Kozma // Review of Educational Research. – 1991. – Vol. 62. – Pp. 179–211.
- 86.Madenfort W. Aesthetic education / W. Madenfort // Art Education. – 1972. – Vol. 25, No 5. – Pp.158–160.
- 87.Maslow A. N. Motivation and personality / Abraham Maslow. – [3rd ed.]. – N.Y. : Harper and Row, 1987. – 352 p.

88. Newman J. H. The Letters and Diaries of John Henry Newman, Vol. XIV / J. H. Newman ; ed. by Charles Stephen Dessain. – Oxford : Oxford University Press, 1963. – 214 p.
89. Prometheus – платформа масових відкритих онлайн-курсів [Electronic resource]. – Mode of access : <https://prometheus.org.ua/about-us> (Last accessed: 16.03.2019).
90. Rogers S. J. Theories of Child Development and Musical Ability. Music and Child Development / S. J. Rogers ; ed. F. Wilson, F. Roehmann. – St. Louis, Missouri, 1990. – Pp. 11–21.
91. Skinner B. Fc. The concept of the reflex in the description of behavior. / B. Fc. Skinner // Journal of General Psychology. – 1931. – No 5. – Pp. 427–458.
92. Teaching without Teaching: How a Flipped Classroom Might be Just What Your Students Need [Electronic resource]. – Mode of access : <http://m.busyteacher.org/24000-flipped-classroom.html> (Last accessed: 18.11.2018).
93. Terminology of European Education and Training Policy. A selection of 130 key terms CEDEFOP. – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2014. – 338 p.
94. Todd S. Evolutionary art and computers / S. Todd, W. Latham. – NY : Academic Press, 1992. – 224 p.
95. Uchyla-Zroski J. Wartości w muzyce. Interpretacja w muzyce jako proces twórczy / J. Uchyla-Zroski. – Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2013. – 348 p.
96. Yatsiuk O. Direction for multimedia development considering the aspects of art analysis / O. Yatsiuk // Content-Based Multimedia Indexing. – Bordeaux, France, 2007. – Pp. 283–287.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Анкета для вчителів, що проводять заняття з допомогою систем дистанційного навчання

1. Чи виявляєте ви інтерес до інноваційних технологій у педагогічній діяльності?
 - Так
 - Ні
 - Частково

2. Чи відчуваєте ви свою готовність до оволодіння інноваційними технологіями в освітній галузі?
 - Так
 - Ні
 - Частково

3. Які саме види навчальної діяльності ви використовуєте під час викладання навчальної дисципліни (у тому числі у процесі дистанційного навчання)?
 - Лекційні заняття
 - Практичні заняття
 - Тестування
 - Індивідуальні заняття
 - Робота у групах
 - Заняття із використанням комп'ютера
 - Організація самостійної роботи учнів
 - Консультації
 - Творчі завдання
 - Чат, форум
 - Ваш варіант _____

4. Чи проходили ви курси із спеціальної професійної підготовки для реалізації інновацій в освіті? Якщо так, то за яким саме напрямком та у якій формі?

- Так
 - Ні
-
-
-
-

5. Якими на вашу думку є головні причини, які становлять для вас перешкоду при освоєнні та використанні інноваційних технологій дистанційного навчання?

- Відсутність теоретичної підготовки та практичних навичок
- Недостатня інформованість про освітні нововведення
- Немає необхідності займатися новими технологіями, оскільки традиційна методика дає ефективні результати
- Немає моральних стимулів
- Немає матеріальних стимулів
- Відсутня обґрунтована стратегія розвитку закладу освіти
- Недостатньо часу для створення та застосування інновацій у педагогічній діяльності
- Сила звички: менше часу потрібно витратити для роботи з відомими та звичними засобами навчання
- Страх невдачі при застосуванні новітніх технологій
- Відсутність новаторів у колективі

6. Чи використовуєте ви інтерактивні методи навчання під час викладання дисципліни? Які?

- Велике коло
- Мікрофон

- Незакінчені речення
- Аналіз проблеми
- Мозковий штурм
- Робота у малих групах
- Ваш варіант _____

7. Чи використовували ви інформаційно-комунікаційні технології під час проведення навчальних занять у режимі офлайн? Які саме?

- Проектор
- Ноутбук
- Мобільні пристрої
- Електронна дошка
- Ваш варіант _____

8. Які форми контролю ви застосовуєте для оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі навчання?

- Усне опитування
- Анкетування
- Форум/чат
- Самостійна робота
- Автоматизований контроль
- Тестування на комп'ютері
- Контрольна робота
- Колоквіум
- Модульний контроль
- Не використовую
- Ваш варіант _____

9. Позначте три головні, на вашу думку, проблеми, які виникають у процесі створення або застосування нових технологій:

- Нові ідеї важко реалізувати на практиці

- Помилки та невдачі є неминучими
- Складно доводити почату справу до кінця
- Бракує сил, терпіння, часу для того щоб довести нове до досконалості
- Немає впевненості, що нові технології принесуть користь
- Неминуча втрата часу для введення нових технологій
- Немає компенсації за інноваційну діяльність
- Сумніваюся, що я зможу застосувати нове

10. Яким чином інноваційні технології впливають на мотивацію вчителів до підвищення професійної майстерності?

- Стимуляція самопізнання
- Сприяння самоосвіті
- Розроблення нових форм діяльності
- Розробка методичного та дидактичного забезпечення занять
- Вивчення нових підходів до освіти

11. Які новітні освітні технології вам відомі? (0 – не відома; 1 – відома, але не застосовую; 2 – відома, застосовую, але не в системі закладу освіти; 3 – застосовую із позитивними результатами):

- Розвиваюче навчання _____
- Колективна система навчання _____
- Технологія вирішення завдань _____
- Проектні методи _____
- Технологія модульного або блочного навчання _____
- Технологія проведення дискусій, дебатів _____
- Розвиток критичного мислення _____
- Лекційно-семінарська система навчання _____
- Ігрові методи навчання (рольові, ділові, інші) _____
- Інформаційно-комунікаційні технології _____
- Система інноваційної оцінки «Портфоліо» _____
- Інтерактивне та дистанційне навчання _____

- Різномірне навчання _____
- Технологія повного засвоєння (індивідуальні освітні траєкторії) _____
- Інші _____

ДОДАТОК Б

Анкетування студентів щодо дистанційного навчання

Пропонуємо Вам пройти анкетування щодо ефективності дистанційного навчання. Анкета є анонімною

На якому курсі Ви навчаєтесь? _____

1. Доповніть речення: «Для мене дистанційне навчання – це ...»

2. Що для Вас у дистанційному навчанні є найважчим?

3. Що допомагає Вам найбільше із навчанням дистанційно?

4. Що викликає у Вас переживання та тривогу під час дистанційного навчання?

5. Доповніть речення: «Загалом я вважаю моє дистанційне навчання...»

6. Чи хотіли б Ви навчатися дистанційно протягом цілого семестру?

Поясніть, чому? _____

ДОДАТОК В**Тест на домінуючу систему сприйняття студентів**

Метою тесту є виявлення домінуючої системи сприйняття студента, визначення його типу (аудіалістичний, візуалістичний, кінестетичний).

Обладнання: роздруковані бланки із тестом, олівці або ручки.

Відповідати на запитання треба «так» або «ні».

1. Я часто люблю спостерігати за хмарами й зірками.
2. Часто наспівую собі мелодії.
3. Не визнаю моду, яка не є зручна.
4. Дуже люблю ходити в сауну.
5. Купуючи річ, завжди звертаю увагу на її колір.
6. Можу по кроках впізнати, хто увійшов до кімнати.
7. Мені подобається наслідувати відомих мені людей.
8. Багато часу приділяю моєму зовнішньому вигляду.
9. Люблю приймати масаж.
10. Коли я маю вільний час, люблю роздивлятись людей.
11. Погано почуваюсь, коли мені потрібно тривалий час сидіти на місці.
12. Коли я бачу одяг у вітрині, відразу можу визначити, чи пасуватиме він мені.
13. Коли я чую знайому мелодію, відразу пригадую події мого життя, пов'язані із нею.
14. Часто читаю під час їжі.
15. Дуже часто говорю по телефону.
16. Я схильний до повноти.
17. Мені більше подобається слухати, як хтось читає вголос, аніж читати самому.
18. Після поганого дня мій організм знаходиться в напруженні.

19. Охоче й багато фотографую або фотографуюсь сам.
20. Довго пам'ятаю, що мені сказали приятелі або знайомі.
21. Часто купую квіти, оскільки вони є головною окрасою життя.
22. Ввечері мені подобається приймати гарячу ванну.
23. Намагаюся завжди занотовувати свої особисті справи та плани на день.
24. Часто розмовляю сам із собою.
25. Після тривалої поїздки, я потребую тривалого відпочинку.
26. Тембр голосу людини багато говорить мені про неї
27. Дуже часто оцінюю людей за манерою одягатись.
28. Люблю потягуватися, розминати кінцівки.
29. Занадто тверда або занадто м'яка постіль для мене незручна.
30. Мені нелегко знайти зручне взуття.
31. Дуже люблю ходити в кіно.
32. Добре й надовго запам'ятовую обличчя людей.
33. Люблю ходити під дощем, та слухати стук крапель об парасольку.
34. Вмію слухати те, що мені кажуть.
35. Люблю танцювати, у вільний час займаюсь спортом або гімнастикою.
36. Коли поблизу цокає будильник, мені складно заснути.
37. Добре відрізняю якісну аудіоапаратуру від неякісної за звучанням музики.
38. Коли чую музику – одразу відбиваю такт ногою.
39. У годину відпочинку люблю оглядати пам'ятники архітектури.
40. Не люблю безладу.
41. Не люблю синтетичні тканини
42. Вважаю, що атмосфера в кімнаті залежить від освітлення.
43. Часто ходжу на концерти.
44. Потиск руки може мені багато сказати про людину.
45. Охоче відвідую галереї та виставки.
46. Серйозна дискусія – це завжди захоплююча подія.
47. Дотиком можна висловити значно більше, ніж словами.
48. Серед галасу я не можу зосередитись.

Обробка отриманих результатів:

Тип А (візуалістичний): 1, 5, 8, 10, 12, 14, 19, 21, 23, 27, 31, 32, 39, 40, 42, 45.

Тип Б (кінестетичний): 3, 4, 9, 11, 16, 18, 22, 25, 28, 29, 30, 35, 38, 41, 44, 47.

Тип В (аудіалістичний): 2, 6, 7, 13, 15, 17, 20, 24, 26, 33, 34, 36, 37, 43, 46, 48.

Результати тестування доречно використовувати для визначення способу подання студентам навчального матеріалу.

**Методика визначення рівня ефективності дистанційного навчання
майбутніх учителів музики за мотиваційним компонентом**

Анкета 1

Загальні відомості про студентів майбутніх учителів музики

1.1. Місце навчання;

1.2. Курс навчання;

1.3. Де, коли і як Ви отримали музичну освіту перед вступом до закладу вищої освіти?

а) музична школа чи студія;

б) загальноосвітня школа;

в) школа мистецтв;

г) індивідуальні заняття.

1.4. Які Ви маєте музично-мистецькі досягнення на цей момент? (участь або перемога у конкурсах, організація або участь у концертах, та інше):

Особисте ставлення до майбутньої професійної діяльності студента

2.1. Чи був вибір професії вчителя музичного мистецтва самостійним рішенням?

а) так, рішення було повністю самостійним;

б) так, але за порадою близьких чи родичів;

в) ні, вибір під тиском родичів чи близьких;

г) вибір здійснено через відповідні сертифікати ЗНО.

2.2. Чи подобається Вам Ваша майбутня професія?

- а) так, подобається;
- б) скоріше так, ніж ні;
- в) ні, не подобається;
- г) мені все одно.

2.3. Чому саме Вам подобається Ваша майбутня професія? (оберіть кілька варіантів)

- а) через можливість залучати дітей до світу мистецтва музики;
- б) через можливість реалізації власних мистецьких та музичних здібностей;
- в) через можливість поєднання педагогіки із виконавством;
- г) через можливість у майбутньому переорієнтування на суміжну, суто музично-виконавську професію;
- д) через наявність достатньої кількості вільного часу для власної творчості;
- е) через заробітну плату та можливість додаткового доходу;
- є) через можливість отримання визнання серед публіки;
- ж) інше.

2.4. Ким Ви плануєте працювати після завершення закладу вищої освіти?

- а) учителем музичного мистецтва;
- б) музикантом-виконавцем;
- в) викладачем закладу вищої освіти;
- г) музикознавцем;
- д) не планую займатися викладанням музики;
- е) не планую займатися музикою взагалі.

2.5. Чи задоволені Ви змістом навчання у закладі вищої освіти?

- а) так, повністю задоволений;
- б) частково задоволений;
- в) не задоволений;
- г) зовсім не задоволений;
- д) мені все одно.

2.6. Яким на Вашу думку є рівень професійної підготовки майбутніх учителів музики у Вашому закладі вищої освіти?

- а) високий;
- б) середній;
- в) низький;
- г) неприйнятний.

2.7. Уточніть, які саме чинники професійної підготовки у Вашому ЗВО потребують удосконалення? (оберіть кілька варіантів)

- а) теоретична музикознавча підготовка;
- б) практична музична підготовка;
- в) теоретична підготовка із педагогічних дисциплін;
- г) педагогічна практика;
- д) методика музичного виховання й навчання;
- е) система індивідуальної роботи;
- є) музично-інформатична підготовка;
- ж) компонент творчості;
- з) інше.

2.8. Яких саме професійних компетентностей Ви хотіли б набути у результаті професійної підготовки? (оберіть кілька варіантів)

- а) мистецтвознавство;
- б) музично-виконавська майстерність;
- в) музично-теоретична підготовка;
- г) компетентність у викладанні музичного мистецтва;
- д) спеціальні компетентності у галузі музичного мистецтва;
- е) музично-творча компетентність;
- є) музично-інформатична компетентність;
- ж) культурологічна компетентність;
- з) загальноосвітня компетентність;
- и) інше.

2.9. Чи маєте Ви бажання займатися самоосвітою задля підвищення власного рівня професіоналізму?

- а) так;
- б) можливо;
- в) ні;
- г) не замислювався.

2.10. Чи потребуєте Ви самопізнання власних потенційних та реальних якостей?

- а) так, як майбутній вчитель музичного мистецтва;
- б) так, як майбутній музикант;
- в) ні, для мене це не має сенсу;
- г) не замислювався.

2.11. Чи маєте Ви потребу до самореалізації у професійній діяльності?

- а) так, як майбутній вчитель музичного мистецтва;
- б) так, як майбутній музикант;
- в) ні, для мене це не має сенсу;
- г) не замислювався.

Особисте ставлення до організації навчальної діяльності із застосуванням технологій дистанційного навчання

3.1. Чи вважаєте Ви доцільним використання технологій дистанційного навчання у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва?

- а) так;
- б) можливо;
- в) ні;
- г) не замислювався.

3.2. Чи наявний у Вас досвід навчальної діяльності у форматі дистанційного навчання?

- а) так;
- б) так, але невеликий;
- в) ні;
- г) ні, і не бачу в цьому потреби.

3.3. Чи застосовувалося/застосовується у вашому закладі вищої освіти викладання фахових дисциплін засобами дистанційного навчання?

- а) так, у достатньому обсязі;
- б) так, у поодиноких випадках;
- в) ні, і воно не потрібне;

г) на жаль, ні.

3.4. Оцініть свій власний рівень готовності до дистанційного навчання фахових дисциплін:

а) високий;

б) достатній;

в) середній;

г) низький.

3.5. Перерахуйте від 5-ти переваг дистанційного навчання за Вашою спеціальністю.

3.6. Перерахуйте від 5-ти недоліків дистанційного навчання за Вашою спеціальністю.

3.7. Якою, на Вашу думку, має бути роль викладача у процесі дистанційного навчання?

а) консультаційна;

б) підтримувальна;

в) контролююча;

г) позиція невторчання.

3.8. Яку роль відіграє викладач у реальності станом на сьогодні у процесі дистанційного навчання? При виборі ролі позначте «+» або «-».

а) консультаційна;

б) підтримувальна;

в) контролююча;

г) позиція невторчання.

3.9. Чи забезпечує викладач певну систему заходів щодо Вашої адаптації у середовищі дистанційного навчання? Які саме заходи?

а) так, але не усі можливі;

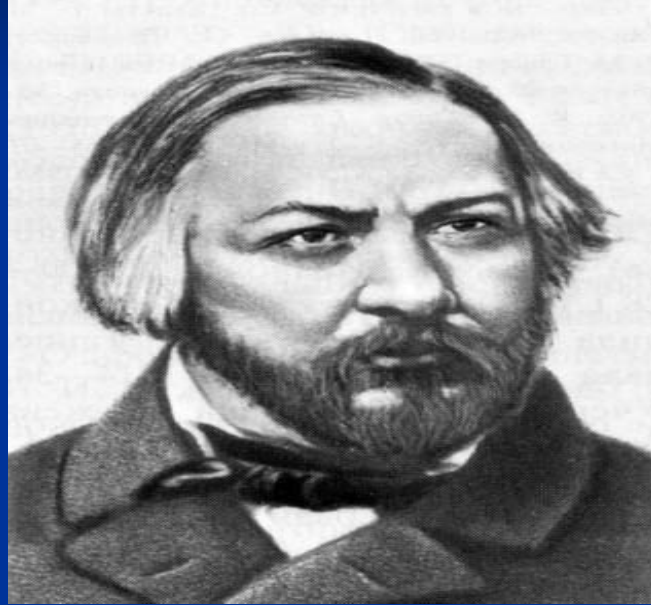
б) так, багато заходів;

в) так, час від часу;

г) зовсім ні.

Презентаційні слайди для проведення лекції в онлайн-режимі на тему
«М. І. Глінка – засновник російської класичної музики»

М.І.Глінка – родоначальник російської композиторської школи

Дитинство композитора

- Михайло Іванович Глінка народився 1804 р. в Смоленській губернії. Дитячі і юнацькі роки Глінка провів у маєтку своїх батьків. Близьке знайомство з народною піснею і кріпосним оркестром справили великий вплив на його дальший розвиток. Завдяки цьому Глінка познайомився з оркестровими інструментами, з різноманітними народними піснями в оркестровому звучанні, а також з музикою іноземних композиторів. З 11 років Глінка навчався гри на фортепіано, він виявив великі здібності і палку любов до музики. «Музика — це душа моя», говорив він.
- 13 років Глінку відвезли до Петербурга, де він вчився в благородному пансіоні при Педагогічному інституті.

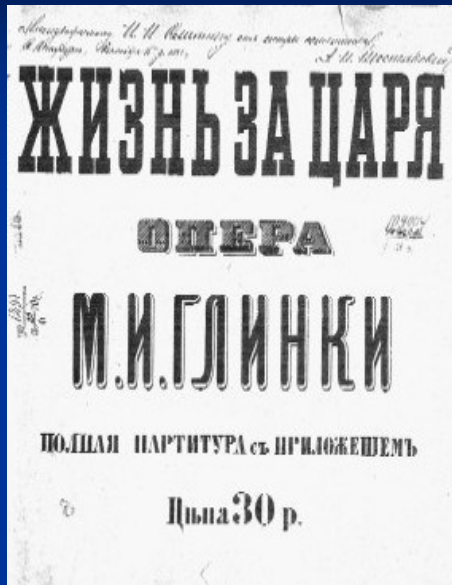
Новоспаське

Навчання у шляхетному пансіоні

- Під час дальшого перебування в Петербурзі Глінка зблизився з групою молоді, серед якої були великі аматори музики. Він пише цілий ряд вокальних творів, зокрема романси «Не спокушай мене, благаю», «Ой ти душенька, красна дівця», «Ой ти, ніч ти, ніченька» та ін.

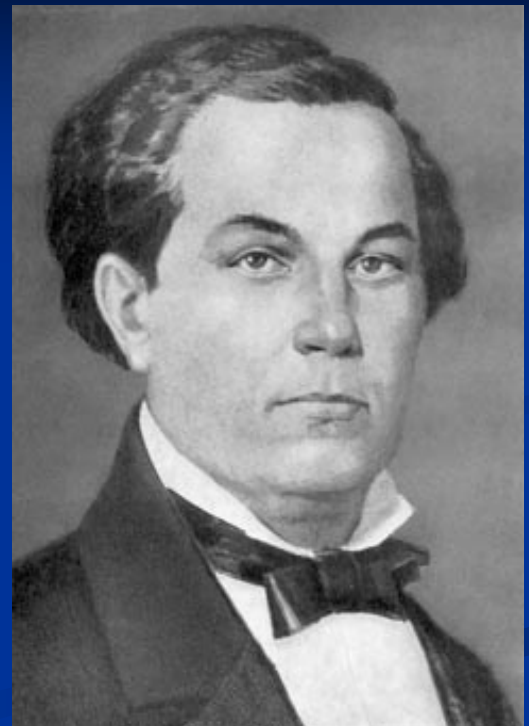

- Після закінчення пансіону їде за кордон. Після повернення починає роботу над оперою “Іван Сусанін”, прем’єра якої відбулася у 1836 році. За бажанням царя Миколи I опері було дано іншу назву — «Життя за царя».

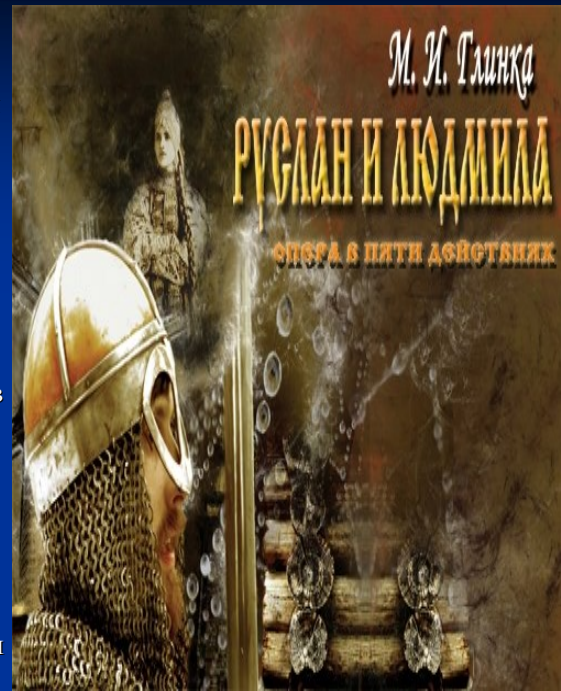

- У 1837 році Глінка був назначений на службу у Придворну співацьку капелу.
- Для набору нових співаків у 1838 році їде на Україну, де і знайомиться із С.Гулаком-Артемовським.

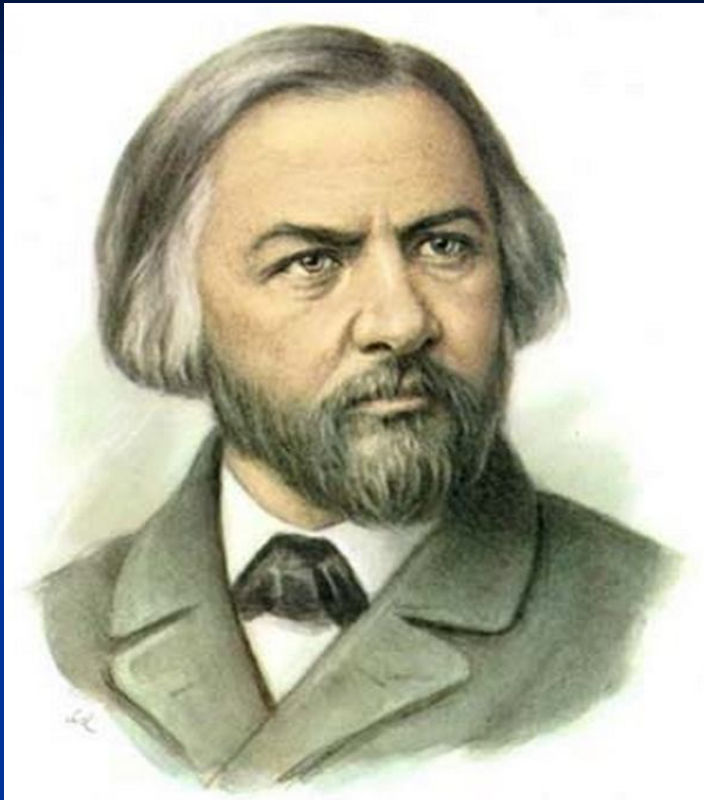
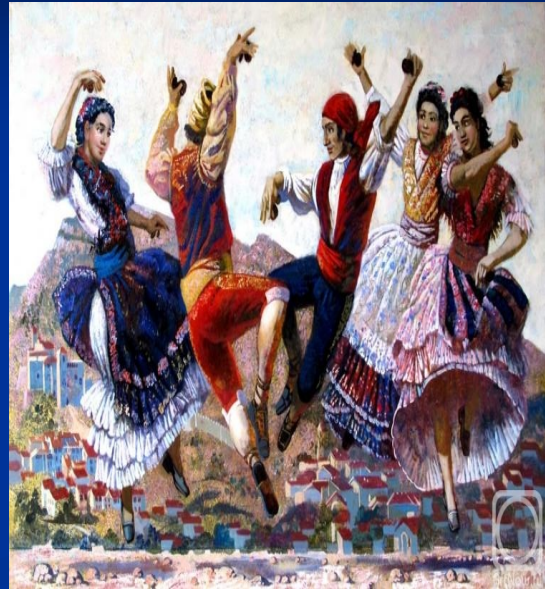

- Сюжет поеми Пушкіна «Руслан і Людмила» привернув увагу Глінки ще в 1836 р. Глінка розповів Пушкіну про свій намір використати поему для написання опери. Великий поет зацікавився, цим і хотів внести зміни в поему, щоб зробити лібретто, але смерть перешкодила йому здійснити цей задум.
- У 1842 р. опера «Руслан і Людмила» була закінчена, прийнята до постановки, і рівно через шість років після першої постановки «Івана Сусаніна» петербурзька публіка почула новий, геніальний твір Глінки. Проте дивовижна чарівність цієї опери — новизна її музичної мови, глибока народність, багатство мелодії і оркестрових барв — все це залишилось зовсім незрозумілим для більшості тодішньої публіки.

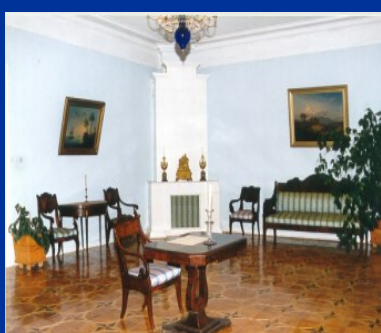
Останній період життя і творчості

- Глінка починає думати про від'їзд за кордон. Здійснити йому це вдалося в 1844 р. Майже рік прожив Глінка в Парижі, де вперше виконувались в симфонічних концертах уривки з його опер. Потім два роки він пробув в Іспанії, куди його привабила багата і своєрідна іспанська народна музика. Уже в Іспанії Глінка створив одну з своїх чудових іспанських увертур на народні танцювальні теми — «Арагонську хоту»

- У 1856 р. Глінка знову виїхав у Берлін, де й помер у 1857 р. Прах Глінки був перевезений у Петербург.

Музей композитора

- У Смоленську М.І.Глінці встановлено пам'ятник